

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ
AZƏRBAYCAN DÖVLƏT İQTİSAD UNİVERSİTETİ
MAGİSTRATURA MƏRKƏZİ**

Əlyazması hüququnda

**Əliyev Sahil Qabil
(MAGİSTRANTIN A.S.A)**

“Rəqəmsal rəngli televizorların gömrük ekspertizası” mövzusunda

MAGİSTR DİSSERTASIYASI

İstiqamətin şifri və adı: 060644

**İstehlak mallarının ekspertizası və
marketinqi**

İxtisaslaşma:

Gömrük ekspertizası

Elmi rəhbəri:

Magistr rəhbərinin proqramı

Prof.t.e.n.R.Ə.Səidov

Prof.t.e.n.R.Ə.Səidov

Kafedra müdiri

prof.Ə.P.Həsənov

BAKI - 2017

MÜNDƏRICAT

Giriş -----	3
I FƏSİL	
NƏZƏRİ HISSƏ	
I.1. Rəqəmsal televizorların istehlak xassələri -----	6
I.2. Televizorların uzunömürlülük xassəsində elektrik cərəyanının və antenaların rolu -----	9
I.3. Azərbaycanda rəqəmsal yayımın mahiyyəti və vəziyyəti -----	14
II FƏSİL TƏDQIQAT HISSƏ	
II.1. Rəqəmsal yayımın respublika daxilində tutduğu mövqenin araşdırılması -----	19
II.2. Rəqəmsal led və lcd televizorlarının müqayisəli təhlili və araşdırılması -----	23
II.3. Gömrük ekspertizasında istifadə olunan metodlar -----	26
II. 4. Rəqəmsal televizorların standart göstəriciləri -----	28
III FƏSİL PRAKTIKİ HISSƏ	
III.1. Müasir rəqəmsal televizorların çeşid xarakteristikası -----	30
III.2. Rəqəmsal televizorların təhlükəsizlik göstəricilərinin Ekspertizası -----	56
III.3 Televizorların keyfiyyətinin qorunub saxlanmasına kömək edən amillər və onların ekspertizası -----	59
Nəticə və təkliflər -----	61
İstifadə olunmuş ədəbiyyat siyahısı -----	64

GİRİŞ

Ele bir ev tapılmaz ki, televizor olmasın. Hətta ən ucqar kənddə belə televizor var. Müasir insanlar Azərbaycanın dövlət kanalları ilə kifayətlənmirlər xarici kanalları da seyr edirlər. Əvvəllər peyk kanallarından çox istifadə olunmurdu, indi isə rəqəmsal televiziya verilişləri bütün Azərbaycanı əhatə edir.

Televiziya nədir ?

Bu sualın cavabı çoxdur və mən dissertasiya işimdə bu suallara cavab verməyə çalışacam. Əslində televizor bir informasiya mənbəyidir və biz çalışırıq ki, televiziya vasitəsi ilə, respublikamızda, ətraf dövlətlərdə və dünyada baş verən bütün xəbərləri izləyir və izləyirik də. Amma televizor tək xəbərlər blokundan asılı deyil, o həm də insanların maariləndirilməsində də çox böyük rol oynayır. Yəni evdar bir qadın – bu il dəbdə hansı paltarın, hansı rəngin, hansı ayyaqqabının olmasını, hansı saç düzümünün, hansı mebelin, hansı mətbəx qablarının dəbdə olmasını televizordan izləyərək maariflənilirlər. Televizor hətta marketing rolunu da oynayır, evdə oturaraq nəyin harda neçəyə satıldığını, hansı malların qiymətinin aşağı düşməsinə belə, biz izləyə bilərik. İctimayət arasında çox söz- söhbətə səbəb olan teleserialları da televizorlar bizə daha yaxın edir.

Bütün bu dediklərimiz televizorların insanlara nə qədər yaxın olduğunu bir daha sübut edir.

Göründüyü kimi, televizorlar bizim dünənimiz, bu günümüz və sabahımızdır. Əhalinin artan tələbatını ödəmək üçün bəs alimlərimiz nə fikirləşir?

Apardığım bəzi araşdırmalardan məlum olur ki, ən sürətli istehsal olunan mallardan biri də televizorlardır. Televizorların çeşidi günü- gündən artır. Biz hər dəfə televizorların satış mərkəzlərinə getdiyimiz zaman ən azı bir yeni madellə qarşılaşırıq. Televizorlardan danışanda biz ancaq ev televizorlarını

göz qabağına gətiririk. Hal- hazırda biz maşınlarda istifadə olunan kiçik ölçülü televizorlar da rast gəlirik ki, bu da evdən kənar da maraqlı göstərdiyimiz bir vasitə olduğunu bir daha sübut edir.

Texniki tərəqqinin sürətlə inkişaf etdiyi, televizorlara qarşı olan tələblərin artdığı bir vaxtda istehlakçıyı maraqlandırmaq çox çətinidir. İndiki dövrdə istehlakçı özü bir ekspert kimi televizor alan zaman onun bütün göstəricilərini nəzərdən keçirirlər.

İlk növbədə insanlar televizor alanda nəyə fikir verirlər (əhali arasında apardığım sorğu nəticəsində aldığım cavablar):

1. 60% əhali sadəcə qiyməti maraqlandırdığını söylədi;
2. 20% əhali televizorlarda olan funksiyaların çoxluğu maraqlandırır;
3. 10% əhali televizorların ölçüsü, yəni otağın ölçüsünə uyğun olmasını söylədi;
4. 10% əhali isə televizorların rəngi maraqlanırdı.

Bəli televizorlar alarkən biz ilk növbədə iqtisadi durumumuzu nəzərdən keçiririk. Əgər belə bir problem yoxdursa bu zaman biz televizorun estetik cəhətdən istehlakçının zövqünə uyğunluğunu nəzərdən keçiririk. Bütün bu yoxlamalardan sonra biz seçdiyimiz televizoru açıb onun elektrik cərəyanında problemin olub olmadığını yoxlayırıq. Daha sonra onun kontrastlığı, rəngi, səsinin təmizliyi yoxlanılır və istehlakçı tərəfindən alınır. Beləliklə istehlakçı ilkin ekspertizanı ən azından özü apardı. Belə bir istehlakçıları olan ünlü televizor istehsalçıları da üzərlərində böyük məsuliyyətin olduğunu daim hiss edirlər.

Daha sonra televizorların araşdırılmasında yəqin etdim ki, satışda əsas qüvvələrdən biri də markentoloqlardır. Televizor istehsalçıları küllü miqdarda mal istehsal edə bilirlər amma həmin malın satışı 100 % tuta bilərmə ona görə də bu işdə marketinqin rolu böyükdür. Malın bütün göstəriciləri standartlara uyğun ola bilər, əgər televizor bu günün tələbini yerinə yetirmirsə, deməli o

televizorların satışı baş tutmayacaq və bunun həmin istehsalçıya vurduğu zərəri özünüz fikirləşin...

Televizorlar tək böyüklərin deyil uşaqların da həyat fəaliyyətində mühüm yer tutur: cizgi filimləri, viktorinalar və s. amma burada bir haşiyəyə çıxmaq istəyirəm, çünki biz televizoru nə qədər çox istəsək də ona uzun müddət baxmağımız səhətimizə mənfi təsir göstərir. Ona görə də biz uşaqlarımızı televizordan bir az uzaq tutmalıyıq, onlara müəyyən saatlarda baxmağa icazə verməliyik, ən əsas da məsafə göstəricisini nəzərə almalıyıq.

Bu dissertasiya işimi yerərkən mən əsasən televizorların xassə-göstəricilərindən, keyfiyyətinə verilən tələblərdən, onların keyfiyyət parametrlərindən qeydlər aparmışam.

Bu müddət ərzində bir neçə satış mərkəzində olmuşam, onların satışı, keyfiyyəti ilə tanış olmuş və işimdə onlardan istifadə etmişəm.

I FƏSİL

NƏZƏRİ HİSSƏ

I.1. RƏQƏMSAL TELEVİZORLARIN İSTEHLAK XASSƏLƏRİ

Hər bir mal qrupunda olduğu kimi, televizorların özlərində istehlak xassələri var və bu istehlak xassələri özündə mala uyğun olaraq dəyişir. Ona görə də araşdırma zamanı sırf televizorlara aid istehlak xassələrini qısa və konkret şəkildə verdim. Bildiyimiz kimi istehlak xassələri bir neçə qrupa bölünür :

- 1.funksional xassə
- 2.etibarlılıq xassə
3. ergonomik
- 4.təhlükəsizlik
- 5.estetik
6. iqtisadi

Funksional xassə -əsasən bütün mal qruplarına aid edilir, çünki hər bir mal istehsal edilən zamanı hər hansı bir funksiyası olur. Televizorların əsas funksiyası keyfiyyətli göstəriş, təmiz səsə yanaşı insanları maarifləndirmək, yenilikləri çatdırmaq, dünya kanallarına baxış, dili öyrənilməsi və s. [3]

Etibarlılıq xassəsi – istehlakçıların sağlamlığını qorumaq, malın istismar müddətinin problemsiz yaşamaq, istismara yararlıq və sairədən ibarətdir. Bildiyimiz kimi televizorların hamısı istismara yararlıdır, uzun ömürlüdür və mürəkkəb texniki təyinatlı mal qrupuna daxildir.

Ergonomik xassə - Bu xassə əsasən insanlara yönəldilmişdir. Televizorlar əsasən insanlarla yol yoldaşlığı edir ona görə də bu xassəni verməkdə məqsəd insan rahatlığını qorumaqdır. Televizor evdə elə yerdə qurulmalıdır ki, kimsəyə

narahatçılıq verməsin, məsafə gözlənilsin, ölçüsü evə uyğun olsun. Ona görə də satış menecerləri evin ölçüsünü soruşub istehlakçını maarifləndirməlidir.

Erqonomik xassələrindən danışanda biz televizorun yerləşdirilməsi, məsafənin düzgün götürülməsi, yumşaq mebeldə oturaraq rahat baxmağı nəzərdə tuturuq. Bir şey yaddan çıxmamalıdır ki, televizorların idarəedici qurğuları insanlar üçün ən rahatlıq verən göstəricilərdən biridir. Kanalla dəyişən zaman (keçmişdə olduğu kimi) televizorlara yaxınlaşmaq lazım deyil.

Идарəedici qurğular

Təhlükəsizlik xassə- hər gözəlin bir eybi olduğu kimi, televizorlarında təhlükəsizlik xassələrə cavab verməsi çox vacibdir. Nəinki böyüklər bu korobka bizim gözümüzə, beynimizə mənfi təsir göstərir. Bu göstəricini nəzərə alıb vaxt, zaman, müddət terminlərindən istifadə etmək lazımdır.

Estetik xassə -Bəli bu xassə ona görə vacibdir ki, bizim bəzədiyimiz, dizaynverdiyimiz biz evin görkəmsiz bir televizor tərəfindən pozulmasın, ona görə də televizor alarkən onun xarici tərtibatına fikir vermək lazımdır. [5]

İqtisadi xassə. Televizorların iqtisadi xassələri deyəndə onların alınması və istismarına çəkilən xərc aiddir. Malın alınmasına, təmirə çəkilən xərclər və sərf edilən enerji də hesablanaraq onun başa gələn iqtisadi göstəriciləri kimi nəzərdə tutulur. Ümumiyyətlə televizorların təmirə yararlılığını nəzərə alsaq onun hazırlanma keyfiyyətini, standart göstəricilərini, unbinasiya edilmiş hissələrin istifadə edilmə dərəcəsini, hissələrin dəyişilmə rahatlığını və digər göstəriciləri nəzərə almaq lazımdır. Təmir zamanı televizorlara alınan ehtiyat hissələri həm original, həm də elə qiymətə alınmalıdır ki, istehlakçı qarşısında heç bir problem yaranmasın. Burada bir haşiyəni də çıxmaq lazımdır ki, təmiz xarici məmulatın müntəzəmlik, təmirə yararlıq göstəricilərinin artması nəticəsində azalır.

Elektrik enerjisinə çəkilən xərc televizorların sərf etdiyi gücdən, onun istismar vaxtından və digər göstəricilərdən asılıdır.

1.2. TELEVİZORLARIN UZUNÖMÜRLÜLÜK XASSƏSİNDƏ ELEKTRİK CƏRƏYANININ VƏ ANTENALARIN ROLU

Bildiyimiz kimi televizorlar mədəni məişət malları bölməsinə daxil olsa da elektrik malları sinfinə aiddir. Çünki, televizorlar istismar olunan mallardır və onun uzunömürlülü olması üçün bir sıra amillər var. Elektrik cərəyanının televizorlarının uzunömürlülüyündə böyük rolu var. Bu məqsədlə dissertasiya işində az da olsa elektirik cərəyanı haqqında məlumat verdim:

Elektrik cərəyanı nəyə deyilir? –elektronların yaxud ionların materialda ya da vakuumda nizama salınmış stabil hərəkətidir. Elektrik cərəyanı ətalətdə asan şəkildə hər növ yük daşıyıcıları sayəsində həyacanlandırılı bilirlər. Bunlara Lorens yaxud Kulon qüvvəsi vasitəsi ilə təsir edilir. Yükdəşıyıcılar heç bir sahəyə aid olmayan məkanda belə hərəkətə gəlirlər (məsələn, elektron borularında).

Elektrik cərəyanlarının şiddəti müəyyən həriflə (məsələn I) ilə işarə edilir, vahidi isə Fransalı alim Amperin adı ilə A göstərilir. [9]

Elektrik cərəyanının tətbiqi isə XIX əsrdən teleqraflarda başlayır. Əvvəllər batareya və alınmış cərəyan məişətdə bəs edirdisə, daha irəliləyən vaxtlarda daha yüksək cərəyan şiddətlərinə ehtiyac yaranmağa başladı. Belə bir ehtiyac 1866-cı ildə nəhayət ki, Verner Simensin ilk generatoru hazırlaması ödənməyə başlayır. 1880-ci ildən bu generatorlar tədricən inkişaf edərək yüksək cərəyan şəbəkəsi ilə dəyişdirildi. Erkən vaxt bu cərəyanlardan məişət şəraitində elektrik lampalarının işıqlandırılmasına görə işlədilir. Sonradan inkişaf etməkdə olan elektrik dünyasının tələbi elektrik stansiyaları vasitəsi ilə ödənilməyə başladı. İlk vaxtlar su turbini vasitəsilə hərəkətə gəlirdisə bu artıq sonrakı vaxtlar istilik maşınları vasitəsi ilə istifadə olundu. Yeni əsrin

başlanğıcından etibarən böyük gücə sahib turbin istifadə edilməyə başlandı. Bu andan etibarən sabit və dəyişən cərəyanlar aralarında gedən mübarizə dəyişən cərəyanların qalibiyyəti ilə nəticələndi. Ona görə ki, dəyişən cərəyanların daha uzaq məsafələrə göndərilməsi çox sadə idi və həmin cərəyanı yenidən ölçüləndirmək nəsə problem yaratmıyacağdı. Elektrik cərəyanı dəyişən və sabit elektrik cərəyanı olmaqla 2 sinifə bölündü:

Sabit elektrik cərəyan- bu cərəyan dövründən bağlı olaraq dəyişməz gərginliyə və sabit istiqamətə sahibdir. İstifadə etdiyimiz ev cihazları (radio, televiziya, kompüter, patareyuan maşın) məhz bu sabit cərəyanla çalışırlar. Məişətdə istifadə olunan sabit cərəyan məhz dəyişən cərəyanlardan əldə olunur. Yəni xüsusi konverterlərdən istifadə edilir. Bir çox vaxtlarda isə birbaşa dəyişməz cərəyan alınan mənbədən (bataryalar, fotoelement) əldə olunur.

Dəyişən elektrik cərəyanları nədir ?

Əgər ki, cərəyanların şiddəti və ya ardıcılıqları zamanından asılı olaraq dəyişirsə bu zaman söhbət dəyişkən cərəyanlardan gedir. Bu dəyişkənlik adətən ardıcıl şəkildə baş verir, cərəyan tezlikləri ilə ifadə edilir. Həmin cərəyan gərginlikləri transformator aparatlarının sayəsində istənilən səviyyəyə dəyişilə bilirlər. Həmin tezliklər müxtəlif coğrafi regionlar üçün müxtəlifdir məsələn (Avropada – 50Hz, Amerikada və Yaponiya – 60 HS). Dəyişən cərəyanların başqa növü üç fəzalı cərəyanlardır. Bu çox asan quruluşa sahib elektrik mühərriklərinin düzəldilməsinə şərait yaradır.

Mənzil və evlərin işıqlanması şəbəkələrində, zavod o cümlədən fabriklərdə istifadə edilən dəyişən cərəyanlar məcbur elektromaqnit dalğaları kimi də ifadə oluna bilər. Cərəyanların şiddəti və gərginliyi zamana asılı olaraq harmonika qanunları ilə dəyişir. Elektrik dövrəsinin sonlarında gərginlik harmonika qanunları ilə dəyişərsə, bu zaman naqilin elektrik həcmının intensivliyi də harmonika qanunları ilə dəyişməlidir. Elektrik dairəsi

intensivliyinin bu şəkildə dəyişməsi yüklənmiş zərrəciklərin hərəkət sürətinin harmonik rəqsləri ilə nəticələnəcəkdir. Elektrik dövrlərinin sonlarında gərginlik dəyişən anda elektrik sahəsi dövrdə eyni an ərzində dəyişmir. Elektrik sahəsinin dəyişməsi çox yüksək, amma sonu olan sürətlə yayılır.

Cərəyanın şiddət vahidi nədir ?- elə bir cərəyan düşünülür ki, şiddəti adı çəkilən cərəyan vakuumunda hər birindən 1 metr məsafədə olan sonsuz uzun paralel xəttlərdən keçdikdə onların hər biri 1 metr uzunluğu arasında $2 \cdot 10^{-7} \text{N}$ qarşılıqlı təsir qüvvəsi əldə olunmuş olsun. Bu cərəyan şiddətinin bu cür götürülmüş vahidi Fransalı fizik tanınmış Amperin adı ilə *amper* adlanır, 1 A şəklində yazılır. 1 A - BS-də əsas vahidlərin cədvəlinə aid olunan tək elektromaqnit kəmiyyəti vahididir.

Elektrik cərəyanı nədir ?- yüklənmiş hissəciklərin nizamlanmış hərəkətinə deyilir. *Cərəyan şiddəti* nədir ?- ədədi qiymətdə t vaxt anında elektrik naqilinin en kəsiyindən keçmiş q yüklərinin bu yüklərin keçmə vaxtına olan qismətinə bərabərdir: $J=q/t$. Yəni, $q=Jt$. *Elektrik yükü vahidi* nədir ?- cərəyanın şiddəti 1 A olan xəttin en kəsiyindən 1 saniyə vaxt ərzində keçən yüklərin həcmi götürülür və Fransalı tanınmış fizikaçı Kulonun adı ilə Kulon = 1 Kl ifadə olunur. Buna görə də, elektrik yükləri vahidi törəmə vahididir. Yəni bu bərabərlik alınırsa $1 \text{ Kl} = 1 \text{ A} \cdot \text{san}$.

Cərəyan şiddəti nəzəri şəkildə $J=qnvs$ düsturu vasitəsi ilə hesablanır. Yəni, q - zərrəciyin yükləri, n -konsentrasiya, v - nizamlanmış hərəkət sürətidir həm də S -naqili en kəsiyinin sahəsi göstəricisidir. Sonradan cərəyan şiddətini ölçmək üçün Ampermetr ixtira olundu. *Dövrə hissəsində cərəyanın şiddəti* - bu hissənin sonlarındakı gərginliklə düz mütənasıbdır, həmin hissələrin müqaviməti ilə isə tərs mütənasıbdır. Bunu elmdə birinci dəfə Almaniyalı alim Georq Simon Om kəşf etmişdir və Om qanunu adlandırılır.

Qapalı dövrlərdəki cərəyanın şiddəti - elektrik hərəkət qüvvəsinin (ε) dövrənin bütöv müqavimətinə olan qismətinə bərabərdir: $J=\varepsilon/ (r+R)$.

Televizor haqqında danışanda onun keyfiyyətli göstərilməsində təkcə televizorun yox, həm də istifadə olunan ötürücülərin antenaların böyük rolu var. Birinci növbədə mən Azərbaycanda ötürücü qurğular qurulmağa başladı. Aşağıda mən ötürücü sistemlərin Azərbaycanda quraşdırılmasının xronologiyasını vermişəm.

Qeyd etmək istərdim ki, 1956-cı ildə Azərbaycan Respublikasında teleqüllənin inşasına yekunlaşmamışdı. Buna görə də Bakı studiyasının ilk ötürücüsü 44 metrlik standart bir neft buruğunda quraşdırılmışdı.

Sonradan qüllə 1957- ci ildə istifadəyə verildi. Həmin qüllənin hündürlüyü 187 Metr idi. Həmin dövrdə qüllədən göndərilən verilişlərə təkcə paytaxt və onun yaxın ətrafında baxılırdı.

1960-cı ilin sonlarında Bakı–Ağstafa radio rele xəttinin açılması ilə televiziya translyasiya stansiyaları Göyçay–Gəncə–Ağstafa rayonlarında fəaliyyətə başlamışdır. Buna görə də Azərbaycanın bir çox şəhər mərkəzlərində və ya yaşayış yerində televiziya baxmaq mümkün oldu.[21]

1961-ci ilin əvvəllərində Gəncədə şəhərində, Göyçay rayonunda və Şuşada yüksək gücə malik televiziya stansiyasının fəaliyyətə başlaması Bakıdan ötürülən verilişləri Xanlar şəhəri Goranboy rayonu, Yevlax , Mingəçevir , Ağcabədi hətta Dağlıq Qarabağda maneə olmadan rahat bir şəkildə qəbul etməyə təkan verdi.

1962-ci ilin əvvəlində Naxçıvanda istifadəyə verilmiş balaca ölçülü stansiyanın vasitəsilə Muxtar Respublikanın da insanları televiziya verilişlərini seyr etməyə başladı. 1963-cü il yazında fəaliyyətə başlayan Naxçıvan televiziya studiyası öz hazırladığı proqramlarını bu stansiyanın köməyi ilə yerli xalqa çatdırmağa başladı.

1964-cü il yanvarında Bakı–Moskva radio xəttinin işə başlaması ilə Azərbaycanlılar Moskvada Mərkəzi televiziya verilişlərinə, «Intervideniye» və yaxud «Evrovidenie»nin proqramlarına baxmaq şansı qazandı.

Proqram saatının çoxalması, inkişaf etmiş texnologiyanın rabitə və telekommunikasiyaları dünyasında tətbiq olunması təzə güclü teleqüllənin açılmasını labüd edirdi. 1979-cu ildə Azərbaycan Rabitə Nazirliyi Bakı şəhərində 310 metr hündürlüyündə yeni teleqüllənin inşası üçün fəaliyyətə başladı. Təməl qoyması 1981-ci ildə edilən təzə televiziya qülləsi 1996-cı il iyunun 7-də açıldı.

Hazırda Azərbaycan Televiziyasının yayımladığı verilişlərə tamaşaçılar nəinki vətənimizin hər bir şəhər və kəndində, ən ucqar yerlərində, həmçinin dünyanın bir çox ölkələrində də baxa bilirlər.

2004-cü ilin əvvəllərindən etibarən AzTV-nin verilişlərinin Avropa və dünyanın ölkələrində yüksək və çox keyfiyyətli yayımı təşkil edildi. Buna görə «Teleradio» İstehsalat Birliyinin mühəndisləri teleqüllədə yeni Digital TV – Uplink stansiyalarını quraşdırdılar. Hal-hazırda Azərbaycan Televiziyasının proqramları bu stansiyadan Avropaya «HotBird-13Eutelsat» və «SESAT peyki»,

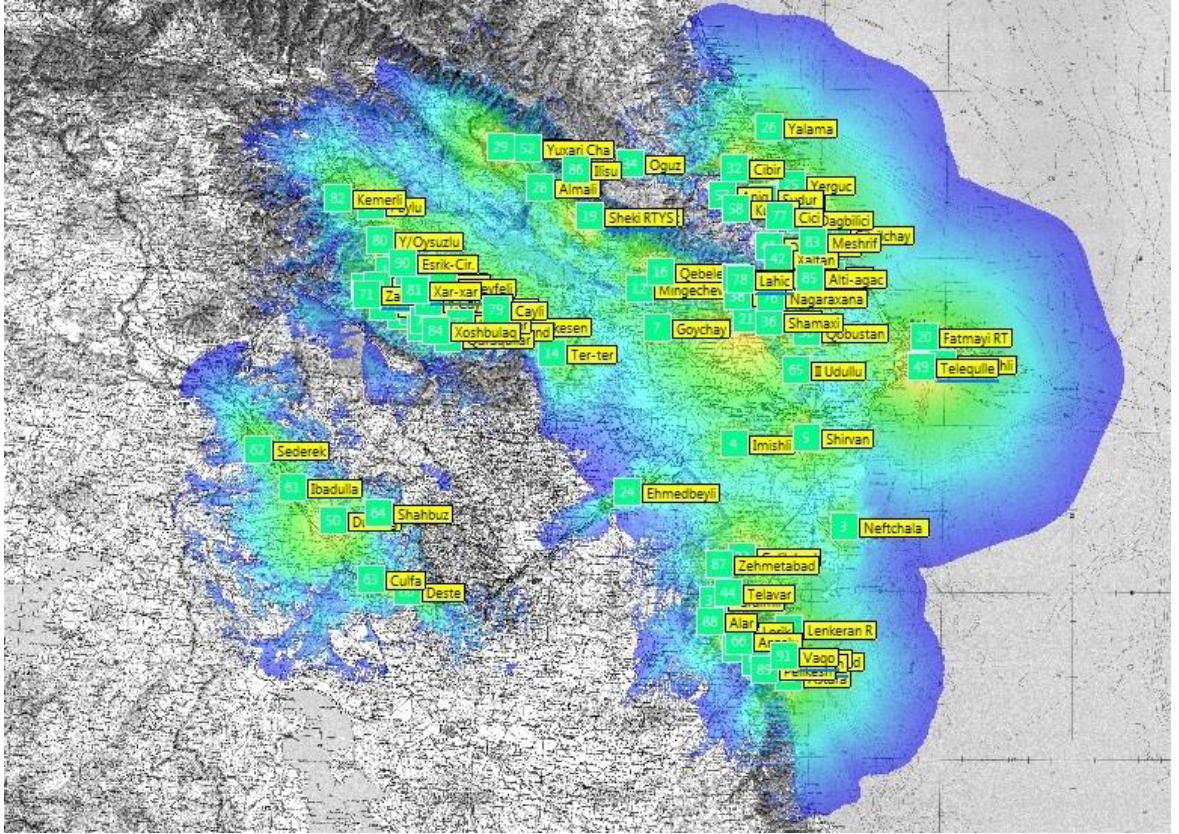
Şimali Amerikaya «Galaxy 25 peyki», Asiyaya «Turksat 4A » peykləri sayəsində yayılır.

Məhz şübhəsidir ki, 2007-ci ildə Avropaya yayım edilməsinin texnici göstəricilərinə dair Azərbaycan Televiziyası və «Avropa keyfiyyəti» medalına layiq görüldü və bu heç də təsədüfü deyil ki, çünki Azərbaycan hər sahədə oldu kimi bu sahədə də irəlidedir. Azərbaycanda fəaliyyət göstərən “Azərkosmos” yəqin ki, bu yaxınlarda daha bir peykini kosmosa buraxma imkanına malik olacaq.

I.3. AZƏRBAYCANDA RƏQƏMSAL YAYIMIN MAHİYYƏTİ VƏ VƏZİYYƏTİ

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 02.10.2011-ci il tarixində, 28 nömrəli qərarı kimi təsdiq olunmuş “Azərbaycan Respublikasının ərazisi daxilində DVB-T tipli rəqəmli televiziya yayımlanmasının tətbiq edilməsi və iknışafı Proqramı”-nın reallaşdırılması ilə bağlı Respublikamızda əhalinin məskunlaşdığı ərazilərin ən azı təxminən 85 faizi əhatə edəcək olan 1 paketdən (təqribən 10-12 proqram) ibarət DVB-T tipli rəqəmli televiziya yayımlanmasının təşkil olunmasına dair RTİN-in 22.06.2011-ci il tarixli, 26 sayılı Tədbir Planının bəndlərində qeyd olunanların icrası üzrə rəqəmsal şəbəkə ölkəmizdə 2011-ci ildə qurulmuş və istismara verilmişdir. Bununla əlaqədar olaraq TELERADİO və İB tərəfindən aşağıdakı kimi işlərin görülməsi başlanılmışdır:

Bakı- Lerik- Bakı istiqamətində sürəti 140 Mbit/s-lik tutuma malik rəqəmsal RRX şəbəkəsi istismarı başlanılmışdır. Şirvan- Kürdəmir -Sabirabad – Ağsu bölgələrində analoq magistral xəttli RRX yayımının yenidən konstruksiyalaşdırılması həyata keçirilmişdir. Sabirabad-Şirvan-Ağsu Kürdəmir istiqamətində sürəti 150 Mbit/s-lik olan rəqəmsal RRX-ya keçilməsi prosesi başa çatmışdır. DVB-T tipli yayımlanma üçün ayrı-ayrılıqda qeyd olunmuş kanallarda “Açıq sosial paketin (10) kanal yayımlanmasının təşkili üçün rəqəmsal TV vericilərinin və əlavə tipli avadanlıqların quraşdırılmasına dair” işçi qrafikinə uyğun kimi nəzərdə tutulan bütün ərazilərdə yeni tipli vericilər quraşdırılmışdır. Bugünə qədər, ölkədə sosial tipli paketi yayımlama gücünə sahib 101 ədəd DVB-T tipli vericilər quraşdırılmış və istismara verilmişdir.

Rəqəmli TV yayımın ölkə üzrə əhatə dairəsi

Rəqəmsal televiziya tətbiq edildikdən sonra Azərbaycanda analog televiziya yayımı tamamilə dayandırıldı və bütün yayım rəqəmsal sistemlə həyata keçirilir. Hal-hazırda Azərbaycan əhalisinin 100%-i rəqəmsal televiziyanı istifadə edir. Rəqəmsal sistem tətbiq edildikdən sonra 10-12 televiziya proqramçı Azərbaycanın bütün ərazisinə yayımlanır. [22]

Hal-hazırda telekanalların rəqəmsal yayımı üçün Azərbaycanda 113 stansiya quraşdırılıb. Son illər rəqəmsal yayımla bağlı çox böyük işlər həyata keçirilib, analog yayım söndürülüb: Azərbaycanda əhalinin 100 % rəqəmli yayımla təmin olunub.

Qeyd edək ki, bir müddət əvvəl rəqəmsal yayımla bağlı sosial paket müəyyənləşdirilib. Bu paketə daxil olan bütün televiziya proqramları rəqəmsal şəbəkədə yayımlanır. Bakıda açıq paketlə yanaşı, kommersiya tipli 6 verici, Gəncədə isə 4 verici olmaqla paytaxtda 96 proqram, Gəncədə isə 54 proqram yayımlanır.

Yerüstü Rəqəmli Video Yayım televizorlar tərcümədə- digital, video və s. kimi yayılıb. DVB-T yəni rəqəmli televiziya standart digərlərindən fərqli olaraq aşağıdakı üstünlüklərə malikdir.

– Görüntü, təsvir və səs siqnallarının ötürülməsi və keyfiyyətli qəbul və digər göstəricilərin inkişaf etdirilməsi;

–Göstərilən proqram miqdarının xeyli sayda artıq olması imkanı.

–Ötürücülərin məlumat ötürərkən gücünün nisbətən aşağı keyfiyyətli olması. (DVB-T)

– Portativ formalı və mobil tipli qəbuledicilərlə keçid. (DVB-T)

- Tezlik yayım spektrindən maksimumu effektiv istifadə
- Yayımın birtezlikli olmasının maksimum tətbiq edilməsi imkanı.
(DVB-T)
- Lokal televiziya proqramlarının yaradılmasının nəzərə alınması
- Televiziya proqramları ilə yanaşı əlavə xidmətlərdən istifadə etmə
- Rəqəmli televiziya yayım şəbəkəsinin interaktiv görüntü, internetə qoşulma istehlakçının girişi üçün kodlama sisteminin olması.
- Yayımın kənar maneələrə qarşı davamlılığı, başqa rabitə vasitələrindən nümunənin;
- Yerüstü televiziya yayımın təşkili naminə mövcud olan infrastrukturdan (televiziya stansiyalardan, antenalardan, avadanlığından və s.) qaydaları;
- Yayım konfigurasiyasının tez zaman çərçivəsində dəyişdirilməsi;
- Bəzi göstəricilər vardır ki, informasiya onlar vasitəsilə ötürüldükdə sıxlaşdırılması 3 defeden 100 defeyedek ola bilər.

Məlum olduğu kimi, uzun illərdir ki, Milli Televiziya və Radiö Şurası (MTRŞ) həmçinin, Rabitə və Yüksək Texnologiyaları Nazirliyinin rəhbərliyi ilə ölkəmizdə rəqəmsal yayıma keçilməsi bağlı bir sıra tədbirlər görüldü və bu iş müvəffəqiyyətlə yerinə yetirildi.

Lakin, ölkədə cəmiyyət tərəfindən analoq yayımlanmanın dayandırılması, yaxud da, tam formada rəqəmsal yayıma keçilməsi prosesinə birmənalı yanaşma olmadı.

Ekspertlərin qənaətinə görə, ölkə üçün rəqəmsal yayıma keçid çox mühüm və əhəmiyyətli hesab olunur, lakin bu cür yayımlanmanın üstünlükləri

olsa da, keçid prosessi bölgələrimizdə yaşayan əhali üçün bir sıra çətinliklər törədəcəkdir.

Hər bir vətəndaşın qarşısında belə bir sual qoyulmuşdur:

Respublikada rəqəmsal yayımlanmaya keçilməzdən əvvəl mövcud şəraiti nəzərə alaraq rəqəmsal formada yayımlanmanı qəbul etmə şəraiti olmayan vətəndaşlar televiziyanın təqdim etdiyi bu xidmətdən necə yararlanıb istifadə edəcək. Məlumdur ki, vətəndaşların yəni istehlakçıların bir çoxu köhnə televizorlardan istifadə edirdilər.

Demək olar ki, bu model formasında olan televizorların rəqəmsal şəkildə yayımlanmanı qəbul etmək ehtimalı sifra bərabərdir. Belə ki, istehlakçılar rəqəmsal yayımlanmanı qəbul etmək üçün sahib olduqları köhnə model televizorlara quraşdıraraq dekoder adlanan xüsusi avadanlıq almalıdırlar.

II FƏSİL TƏDQIQAT HISSƏ

II.1. RƏQƏMSAL YAYAIMIN RESPUBLIKA DAXİLİNDƏ TUTDUĞU MÖVQENİN ARAŞDIRILMASI

İndi isə əhaliyə rəqəmsal yayıma keçmənin mahiyyətindən, istehlakçılar üstünlüklərindən social mediada daima marifləndirici məlumatlar verilməsini bildirmək istəyirəm.

Bildirmək lazımdır ki, rəqəmsal yayım görüntünün keyfiyyəti daha yüksək olduğundan, bir zaman çərçivəsində eyni tezlikdən bir çox kanal yayımlanmaqla, bu tezlik vasitəsi ilə başqa tipli xidmətlərin də göstərilməsi mümkündür.

Digər yayımlanma zamanı istifadə edilən tezlik resurslarında boşalmalar yaranır ki, bu da tezlik resurslarından daha keyfiyyətli yararlanmağa imkan

yarandır. Rəqəmsal yayımının nə qədər üstün cəhətləri olsa da, bu yayıma keçiddə ehtiyatlı olmaq lazımdır.

Məlumat verdiyimiz kimi istifadədə olan televizorların bir qisminde dekoder cihazı olmadığı üçün rəqəmsal yayımı fəaliyyəti mümkün deyil. Amma Decoder cihazı müasir televizorlarda demək olar ki var. Lakin köhnə model televizorlarda bu cür rəqəmsal yayımlanmanı qəbul edəcək dekoderlər yoxdur. Analoq yayım dayandırıldığı andan köhnə televizorlar yerli kanalları qəbulu prosesi dayandırdı. Amma peyk antenasından istifadə edən kütlə, kabel vasitəsilə yayımlanmanı qəbul edirdisə, həmin ölkə vətəndaşları yerli kanallarımızın qəbulu zamanı hər hansı problemlə qarşılaşmaz. Ancaq peyk antenası vasitəsilə, kabel televiziyası əlaqəsi olmadan köhnə analoq yayımlanma ilə kanalları qəbul edən televizorların rəqəmsal yayıma keçidi qeyri mümkündür.

Rəqəmsal televiziyanı təkzib edən televizorların faizini və istifadə etdikləri dekoderin qiymətini araşdırmalıdırlar:

Dekoderin qiyməti 25 - 40 AZN arasındadır. Düşünürəm ki, aztəminatlı ailələrin çox hissəsi bölgələrimizdə yaşayan əhalidir. İstehlakçıların bu hissəsinə (xüsusilə aztəminatlı olan ailələrə) xüsusi güzəşt tarifləri təklif edilməsi mümkündür.

Bu tipli avadanlıqları həm xarici ölkələrdən ala və ya elə ölkəmizdə də hazırlamaq mümkündür. Fikrimcə, istənilən hər bir halda informasiyanın əldə edilməsi, azad informasiya baxımından, bu kimi problemi qeydə almadan rəqəmsal yayımlanmaya keçmək, düzgün sayılmazdı.

Mənim fikrimcə, bu iki tərəfi olan məsələdir. Burada qəbuledici və ötürücünün ayrı-ayrı vəzifə və hüquqları var. Əgər ki, qəbuledici qurğular, və ya vətəndaşlar müasirləşmiş televizor standartları kimi avadanlığa malik deyillərsə, demək ki, rəqəmsallaşmış televiziyanın yayımlanmasında hər hansı öhdəliyi də qəbul etmək məcburiyyətində olmayacaqlar.

Fikrimcə, televiziya rəqəmsal yayıma keçməzdən öncə öz auditoriya kütləsini müəyyən etməlidir. Çünki, onlar bu kimi məsələlərdə vətəndaşlara dəstək kimi diqqət ayırmalıdır. Əgər əsas məsələ olaraq əhəlinin informasiya əldə etməsi ön plandadırsa real kimi görünən budur ki, Azərbaycanda yayımlanan verilişlərin vətəndaşların informasiya təminatına daxil olan yeri çox zəifdir, bu cür reytingin də aşağı səviyyədə olması vətəndaşları Türkiyə yaxud digər xarici kanallara yönləndirir.

Qeyd etməliyik ki, analoq tipli yayımlanmanın ölkədə dayandırılması yaxud da tamamilə rəqəmsal tipli yayıma keçid Milli Radio və Televiziya Şurası tərəfindən tənzim olur.

Hazırda ölkəmizin yaşayış məntəqələrinin 99 faizə yaxını rəqəmsal TV vasitəsilə əhatə olunub. Rəqəmsal yayımlanmaya keçid prosesi 2005-cü ildən başlanılıb, 2012-ci ildə isə bununla əlaqəli Nazirlər Kabinetinin qərarı qəbul olub. Həmin ildən etibarən 4 il müddəti ərzində rəqəmsal yayımlanmaya keçidlə bağlı olan teleradiou şirkətləri, vətəndaşlarla birgə maarifləndirmə işləri aparır.

Qeyd edək ki, televiziylar iki halda rəqəmsal yayımı dəstəkləyir – özlərinin daxili yaddaşı ilə və əlavə qoşulmuş xüsusi dekoderlə. Dekoderlər hazırda 30-50 manata satılır. təmin etmək üçün ölkə başçısına müraciət edib. Şuradan bildirilir ki, Azərbaycanda olan təxminən 132 min aztəminatlı ailənin xüsusi avadanlıqla təmin olunması üçün bir neçə milyon manat vəsait lazımdır.

Məişət texnikasının, həmçinin televizorların istehsalı daim yenilənir onların satışı və mədeli durmadan artır. Hazırkı televizorlar tək dizaynına görə, həmçinin, yüksək görüntülü keyfiyyətinə görə seçilir. Dünya üzrə hazırkı dövrdə televizorların 10 mindən çox modeli istehsal olunur. Buna görə də televizorun seçilməsi anı onun hansı özəlliklərini nəzərə alması kifayət qədər çətinlik yaradır.

Texniki tərəfdən yanaşdıqda televiziya siqnallarını qəbul eləcə də vizual təsvir etmək üçün istifadə olunan cihaz televizor adlanır. Təsvirlərin rənginə görə hal – hazırda rəngli televizorlar mövcuttur. Demək olar ki, ancaq rəngli

funksiyası olan televizorlardan istifadə edilir və onun ötürmələri üçün rəqəmləşmiş sistemlərin tətbiqi yerinə yetirilir. Bu cür yeni rəqəmsal sistem və səs qəbulunun keyfiyyətinin artırılmağa şərait yaradır. Bu baxımdan hər bir istehlakçı elektrik avadanlıqlarını aldıkları zaman aldanılmamaq üçün nə edilməli olduğunu bilməsi şərtidir.

Müasir rəqəmsal televizorlar əsasən xarici görünüşü və ekranının tipinə, quruluşna, ölçüsünə, qiymət fərqinə görə fərqlənirlər. Dövrümüzdə televizorların çox geniş yayılmış nümayəndələri plazmalı, LED, LSD, mayelikristallı və işıqlıdiodlu olanlardır.

Plazma televizorlar görüntüyə və başlarkən qazın köməkliyi ilə təzyiqli vurur, ekran işıqlanır. Plazma televizorlar effektivliyinə, kontrastlığı və rəngi ötürə bildiyinə görə təmamilə müsbət mənada seçilir. Ekran əla görüntü yaradır, toz yığmır. Bu cür çeşiddə bütün televizorların kompyuter çıxışları olur və onların istismar müddəti çoxdur. Işıqlıdiodlu televizorların istehsalı başlanması ilə çoxları plazma televizorları hətta onlardan daha üstün xüsusiyyətlərinə malik olduğunu sübuta yetirdi. Plazma televizorların enləri 15-10 sm- dən çox olmur bu da onların daha az yer tutmasına səbəb olur. Bu da istehsalçıların zövqünü oxşayır. Plazma tipli televizorlar həm işıqlılığına , həm də böyük dioqanalda buraxıldığına görə digərlərini üstələyir və məhz bu özəlliyi baxımdan çoxüzvlü ailələr üçün uyğundur.

Bildiyimiz kimi maye kristallı olan televizorların ekranı mayeli kristallı parçalardan təşkil olduğuna üçün bu cür adlanırlar. Bu televizorları asan zaman siqnalın verdiyi təsir ilə kristalları ekranda yerdəyişməyə başlayır, lampanın işə xaric etdiyi işıq bu yolla tənzimlənir sonra displaydə olan görüntü bu üsulla dəyişir. Bu cür texnologiya səbəbindən görüntüdəki çox vacib bir parametri sayılan onun kontratsı və qara effekti zərbəyə məruz qalır. İstehsalçılar bu problemi aradan qaldırmaq üçün son illərdə ekranın işıqlandırılması üçün lampadan deyil, işıqlıdiodlardan istifadə edilir. Bu kontrastlığın artmasına və işıqtötürücülüğünün yaxşılaşmasına şərait yaradır. Belə televizorda şəklın

sürətlə dəyişilməsi nəticəsində görüntü pisləşə bilər. Üstün cəhəti isə enerji sərfinin mühüm həddə olması, elektromaqnit dalğalarının mövcud olmamasıdır. Belə göstəricilər onlardan kompyuter üçün monitir kimi istifadə edilməyə də şərait yaradır.

Işıqdiodlu televizorlarda digərlərindən görüntünün təbii olması ilə seçilir. Belə televizor modellərdə mikrosxem olduğuna görə istehsalçı görüntüsünü idarə edir, lazım olduğu halda onun kontrastlığını formatlaşdırmağa bilər. Belə televizorların nazik və yüngül olması onların divarda çox gözəl görünməsinə təmin edir. Bundan başqa onların ekranı ensiz və xeyli az enerji sərf edən olurlar. Amma televizorlar başqa model televizorlarla müqayisə olunduqda nisbətən bahalıdırlar.

Proyeksiyalı televizorlar həm keyfiyyət, həm də böyük görüntü həcminə görə populyarlaşıblar. Amma buna baxmayaraq bu cür televizorlar bəzi xassələrinə görə plazma və maye kristall televizorları ilə eyni səviyyədədirlər, amma bir sıra fərqli özəlliklərinə görə onlardan geridə qala bilərlər.

Kineskopik televizorlara praktiki olaraq satışda az rast gəlsə də onları müxtəlif üsullarla tapmaq mümkündür. Qiymətləri də o qədər yüksək deyil. Bu televizorları asan görüntü xarakteristikası (kontrast və işıqlılığı) orta səviyyədə. Bu televizorların çatışmazlıqlarının kiçik həcmli olması, görüntünün geometrik inkarı və yüksək keyfiyyətli vidionu canlandırmaq imkanlarının olmasıdır. Bu televizorlarla uzun müddət baxdıqda gözə çox zərər verir və onu yorur.

Televizorların qiyməti əsasən ekranının diaqanalından və funksiyalarından asılıdır. Beynəlxalq standartda əsasən bütün televizorların sel dioqanallarının ölçüsü eynidir.

Ticarət mağazalarından televizor seçmək istəyərkən hər bir alıcı təbii ki, müəyyən seçim qarşısında qalır. Televizorun funksiyaları, ekranın ölçüsü, formaları, korpusunun forması və s. Növlərinə görə TV-lər demək olar, bir-

birilərinə yoxşayır. Əslində ilk növbədə televizoru almaq istədiyinizi dəqiqləşdirməyiniz lazımdır. Amma hər şeydən əvvəl seçərkən onu həcmi nəzərə alınmalıdır. Ona görə də, onun qoyulacağı otaq balacadırsa yekə həcmli TV insanda fikri pozacaqdır və narahatçılıq yaradacaqdır. Elə ona görə də otaq böyüklüyünə görə diaqonalın seçilməsi mütləqdir. Bununla yanaşı nizamlanması da unudulmamalıdır. Ona görə ki, görünülərin gözəlliyini və kəskinləşməsi məhz bundan asılıdır. Çünki, görüntü yüksək nizamlansa o daha kontrastlı və dəqiqi olaacaq.

Unutmaq lazım deyil ki, kadrların dəqiqliyi üçün standart 60 hersdir. Hətta bu zaman belə görüntüdə səhvlər ola bilər. Bu xətlərin baş verməməsi üçün minimal 120hr tV lər seçmək lazımdır. Bununla yanaşı bütün zəruri infrastruktur və dekoderlərin tamlığına tam əmin olmaq lazımdır.

Televizorları alarkən mütləq onu ticarət məntəqəsində yandıraraq yoxlayın və idarə edin və bununla bağlı mağaza əməkdaşlarından zəruri olan suallarınızı soruşun. Qablaşdırmadan öncə TV-nin kənarlarını, monitorunu diqqətlə nəzərdən keçirmək lazımdır, hər hansı bir səhv aşkar edilərsə onu almaqdan imtina edə bilərsiniz. Alan zaman orijinal keyfiyyətli mal aldığınıza əmin olmaq üçün malın keyfiyyətini göstərən sertifikatları soruşmağı yaddan çıxartmayın.

Ticarət şəbəkələrinə mal gələrkən və oaradan çıxarkən televizorlar amortizasiya imkanları olan individual qablaşdırıcılara yerləşdirilsin. İstehlakçı tərəfindən satın alınanda belə material qablarında olurlar. Televizorların mexaniki zədələnmələrdən qorumaq üçün bütün növ daşıma vasitələri ilə aparmaq olar, bir şərtlə ki, bu nəqliyyat vasitəsi televizorları kəskin kimyəvi təsirlərin mövcutdur olduğu mühitdə saxlanması qadağandır.

Bununla yanaşı onu da bildirmək istəyirəm ki, dövlət qanunvericiliyinə əsasən istehlakçılar ticarət obyektlərindən Televizorun keyfiyyəti ilə əlaqədar bütün məlumatları tələb etmək hüququna malikdirlər. Alıcı əldə etdiyi mürəkkəb texniki tərkibdə malların, o cümlədən dekoderlərin və televizorun

keyfiyyətini yoxlamaq, onun doğru və rahat istifadəsinin düzgün aparılmasını mütəxəssisdən soruşa bilər. Satıcı səlahiyyətində isə alıcının bu tələblərini yerinə yetirməlidir. Satış obyektləri texniki cəhətdən mürəkkəb texniki təyinatlı malları müvafiq qaydada hazırlamalı, quraşdırmalı və lazımı təmir işlərini aparmalıdır. Qanunla bu malların satışı zamanı ticarət mərkəzinin salonunda yoxlanması üçün müvafiq şərit yaradılmalıdır.

Onu da qeyd edək ki, hər alıcı bilməlidir ki, TV-lər qarantuya müddəti ilə satılır. Bu vaxt onun qarantuya talonunda, vəsiqəsində və (yarlıqında) ya da mala yapışdırılan digər documentdə qeyd edilir. Əgər mal zəmanət müddəti ilə satılırsa, satıcı onun vəsiqəsində malın həmin nöqtədən alındığını, və malın satış tarixini təsdiqləyən edən möhür vurulmalıdır. Bütün sadalananlar onun üçün edilir ki, alıcı o müddət ərzində alınmış TV-də səhv, nasazlıq və ya kopyalaşdırma aşkar edərsə qanunla müəyyən edilmiş hüquqlarını tələb etsin. Bu hüquqlar arasında isə istehlakçının zəmanət içərisində əldə etdiyi malı geri qaytarsın və ya dəyişdirsin, satış qiymətini azaltmağı, malın qüsurlarının icrasının hesabına aradan qaldırılmasına, yəni təmir edilməsinə və ya nasazlıqların həll olunması üçün alıcının və ya digər şəxsin verdiyi xərclərin əvəzini ödənilməsinə, malın hətta mala əsasən başqa modelli mal ilə qiyməti təkrar alınma şərti ilə dəyişilməsinə, müqavimətinin etibarsız sayılmasını və və xərclərin geri verilməsi hüquqları yer tutur. Qanunvericiliyə görə satıcı istehlakçıdan keyfiyyətli olmayan televizorları yenidən qaytarmağa və bu maddənin birincən bəndində göstərilən istehlakçının tələblərini yerinə yetirməyə məcburdur. Yaddan çıxmaqlıdır ki, istehlakçının aldığı televizorlarda yaranan qüsurların aradan qaldırılması ilə əlaqədar tələbinə, qəbz, mal və kassa çəki, zəmanət vaxtı yazılan mallar üzərində isə texniki vəsiqə və ya onu əvəzləşdirən edən başqa sənəd təqdim verildikdə baxılır. Nasaz mal yüksək keyfiyyətli, eyni markalı mala dəyişdirilrkən qiymət dəyişərsə, alıcı qiymət kəsrini vermir. Buna görə də yeni seçim edildikdən sonra yeni alqı- satqı müqaviləsi tərtip etmək lazımdır. Yəni yenidən satıcıdan malın həmin

mağazadan alınmasına dair informasiyaları təsdiqləyən sənədləri istəyin. Bu gələcəkdə sizin qarşılaşacağınız neqativ hallardan sığortalanmağınız üçün əsasdır.

Zəmanəti olan mal xarab olduqda təmir aparılarkən zəmanət vaxtı onun təmirdə olduğu zaman qədər artırılır. Qeyd olunmuş vaxt alıcının nasazlıqları aradan qaldırmaq şərtini irəli sürdüyü vaxtdan başlanaraq hesablanır. Əgər mal başqası ilə əvəz olunarsa, zəmanət vaxtı həmin gündən etibarən təzədən hesablanır. TV 14 gün ərzində bərpa edilməzsə istehlakçının iddiası ilə malsatan (icraçı) TV-nin təmir edildiyi və ya yenisi ilə əvəz olunduğu müddət üçün ona şərt olmadan həmin mal verilməlidir.

Əgər satıcı, istehsalçı sübut edə bilərsə malın qüsurları alıcı tərəfindən istifadə olunma və ya saxlanma qaydası pozulmaları halları baş verib və ya fors-macor hallar nəticəsində əmələ gəlibsə, istehlakçının tələbləri təmin olunmur. Bunun üçün bir alıcı televizor seçərkən yazılanları nəzərdən qaçırmamalı və hüquqlarını daim qorumalıdır.

Məlumat üçün bildirirəm ki, televizorunuzu ixtisaslaşdırılmış firma mağazalardan daha yaxşı olardı, ən azından ona görə ki, bu mağazalardan eyniləşdirilmiş və saxtalaşdırılmış maldan uzaq ola bilərsiniz.

Texnologiyanın durmadan inkişaf etməsi istifadə etdiyimiz texnikanın funksiyalarının da təkmilləşməsinə gətirib çıxarır. Əvvəllər ağ-qara televizorlar ilə kifayətlənirdik, indiki zamanda günümüzü müasir televizorlarsız təsəvvür etmək çətindir. Qeyd edək ki, günü-gündən bu funksiyalar daha da təkmilləşir. Müasir televizorların özündə cəmləşdirdiyi “Smart 3D” funksiyası haqqda məlumat vermək istərdik.

İndi isə biraz Smart Tv haqqda məlumat vermək istəyirəm:

“Smart” funksiyasının varlığı sizin televizorunuzu adi televizor ilə müqayisədə onun daha çox funksiyası olması ilə yəni bir sözlə ifadə etsək –bir mediamərkəz kimi internetin köməkliyi ilə bütün funksiyalardan yararlanmağınıza icazə verir.

LAN interfeysli şəbəkə kabeli və yaxud Wi-fi vasitəsi ilə smart televizorların internetə girişi həyata keçirilir. Kiçik ekran icazəli televizorlarla online baxma zamanı donmadan, keyfiyyətli görüntü əldə etmək istəyirsinizsə bu zaman 1-2 Mbit/san sürət kifayətdir. Daha yüksək ekran icazəli modellərdə isə (HD, Full HD, Ultra HD) minimal 10 Mbit/san sürət olmalıdır. Qeyd etmək lazımdır ki, Wi-fi ilə şəbəkəyə qoşulduqda eyni sürətli LAN şəbəkə kabeli ilə nisbətən donma halları baş verə bilər, çünki internet sürəti kabel vasitəsi ilə daha tez yayılır, nəinki Wi-fi ilə.

Smart televizorların DLNA texnologiyasını dəstəkləməsi arzuolunan haldır. Texnologiya ilə telefonunuzu, kompyuterinizi, planşetinizi televizora qoşmaq və televizor vasitəsi ilə onları idarə etmək kimi funksiyalardan yararlanıla bilərsiniz.

Smart Tv-lər klaviatura, siçan, magic motion pultu, səs və hətta jest ilə idarə edilmə funksiyasına malikdirlər.

3D funksiya haqqda:

3D funksiyası haqqda müasir dövrdə məlumatı olmayan çətin olar. Televizorlarda "3D" funksiya, görüntünün izləyiciyə fəzada üç ölçülü şəkildə çatdırılmasına imkan yaradır. Belə halda görüntü daha canlı, gerçə və həcmli nümayiş olunur. Hal-hazırda 3D texnologiyasının aktiv 3D və Passiv 3D texnologiyası mövcuddur. Bu iki növ ilə yaxından tanış olaq.

Aktiv 3D texnologiyası haqqında aşağıda bəzi məlumatlar verilmişdir:

3 D görüntünün hər gözə ardıcıl olaraq ötürülməsi aktiv 3D texnologiyasının əsas xüsusiyyətlərindəndir. Xüsusi eynəklər vasitəsilə ardıcıl ötürülmə 3D nəzərdə tutulur. Bu eynəklər "aktiv eynək" adlanır və cərəyan vasitəsi ilə işləyirlər. Xüsusi cərəyan daşlarından istifadə edilir və bu daşlar linzaların arasında yerləşir. Qiyməti baha olduğundan televizor alanda üstündə 2 ədəd aktiv eynəklər verilir. Aktiv texnologiyasının mənfi cəhəti odur ki, görüntünün olduğundan tünd görsənməsi və uzun müddət izləyəndə gözlərin tez yorulması baş verir.

Passiv 3D texnologiyası haqqında isə bunları bilmək maraqlıdır:

Demək olar ki, passiv 3D texnologiyada görüntü istehlakçının hər iki gözünə bir vaxtda, amma müxtəlif bucaq altında çatdırılır. Görüntü linzalardan keçərək hər göz tərəfindən ayrı-ayrılıqda yayılır, bununla da göz görüntünün özünə məxsus hissəsini qəbul edir. Bu texnologiyada görüntünün baxış nöqtəsi şaquli istiqamətdə, əslində olduğundan daha kiçik ölçüdə çatdırılır. Məsələn biz Full HD formatda olan filmə baxırıqsa, bu görüntünü passiv eynəklə 1920x540 qəbul edəcəyik. Bu da 3D görüntünün yaranmasına gətirib çıxardır. Aktiv eynəklərlə, passiv eynəkləri müqayisə etsək cərəyansız işləyir. Passiv eynəklər xüsusi örtüklə örtülər, amma o aktiv eynəklə müqayisədə görüntünü tündləşdirmir və çoxmüddətli baxışdan sonra gözləri yorulmur. Passiv eynəklər aktiv eynəklərlə müqayisədə daha ucuz olur və ona görə televizor dəstinə adətən 4 passiv eynək daxil olur. Hər bir istehlakçı belə televizorlar alarkən onun içərisində olan eynəkləri nəzərdən qaçırmamalıdırlar.

II.2. RƏQƏMSAL LED VƏ LCD TELEVİZORLARININ MÜQAYISƏLİ TƏHLİLİ VƏ ARAŞDIRILMASI

Qeyd edək ki, hal- hazırda Azərbaycan bazarında ən son model olan LED və LCD televizorlarını biri- birindən fərqləndirmək istehlakçı üçün çox çətin bir prosesdir. Bunu nəzərə alaraq bu televizorların mənfi və müsbət cəhətlərini araşdıraraq aşağıdakı informasiya xarakterli məlumatları istehlakçıların nəzərinə çatdırıram: [20]

LCD TV-lərin mənfi cəhətləri

LCD Tv-lərin LED və Plazma TV-lər ilə nisbətə izləmə bucağı daha dardır.

LED TV və Plazma TV-lər nisbətə daha aşağı kontrast nisbətinə sahibdirlər.

LCD Tv-lərdə hərəkətli görünüşlərdə hərəkət dəqiqliyinin pozulması müşahidə olunur (100 Hz-dən aşağı modellərdə, diqqətli baxılsa aydın olar).

LCD televizorları

Yüksək işıqlı mühitlərdə ekranın əks olunması qeydə alınır (yalnız qara filmə ekranlarda).

Plazma TV-lər ilə nisbətə daha yüksək radiasiya yayırlar.

Ekranı ölü piksel meydana gəlmə riski yaranma ehtimalı var.

LCD TV-lər, görünüşdəki qara və ağ səhnələrin dəyişməsinə baxmadan hər vəziyyətdə maksimal güc istehlakı edirlər.

LED TV'rın müsbət cəhətləri

LCD və Plazma TV-lərlə nisbətə 40%-a çatan enerji qənaəti təmin edə bilirlər.

LED Tv-lər LCD-lərdən daha yüngül və incə olurlar.

LED Tv-lərdə rənglər LCD-yə nisbətə bir az daha inkişaf etmişdir. Gərək insan bədəni rənginə daha yaxın görünüş əks etmə imkanı.

LED Tv-lər LCD TV-lər ilə nisbətə daha uzun istifadə ömrünə malikdirlər.

LED Tv-lər yüksək işıqlı mühitlərdə köhnə nəsillik Plazma TV-lər ilə nisbətə daha az əks olunma edirlər (Yeni nəsillik Plazma TV-lər istisna olmaqla).

LED TV-lərin mənfi cəhətləri

LED Tv-lərdə kontrast nisbəti Plazma TV ilə nisbətə bir az daha aşağıdır.

LED Tv-lərdə izləmə bucağı Plazma TV ilə nisbətə daha dardır.

LED Tv-lər Plazma TV-lər ilə nisbətə daha yüksək radiasiya yayırlar

LED Tv-lərin ekranında ölü piksel və ya Led lampası zədələnməsi riski olur.

LED televizorları

Plazma TV-lərin mənfi cəhətləri

Plazma TV-lər yüksək işıqlı mühitlərdə LED və LCD Tv-lər ilə nisbətə daha çox parlamaeffekti verir. lakin, yeni texnologiya sayəsində NeoPlazma və TV-lərin ön qisimdəki şüşə panel qaldırılaraq bu problemin böyük hissəsi aradan qaldırılmışdır.

Plazma TV-lər LED TV-lər ilə nisbətə 30% -50% daha çox elektrik sərf edə bilirlər.

Aşağıda verilən məlumat bütün rəqəmsal televizorlara aiddir.

Təxmini olaraq,17"dən daha böyük ekranlarda, ekran böyüdükcə görünüş keyfiyyəti azalar. Səbəbi Full HD görünüşün gerçək ölçüsü 17'lik ekran ölçülərində olmasıdır. Bu səbəblə ekran böyüdükcə görünüş də TV tərəfindən böyüdülər. Yəni bu hal,kiçik bir rəsmi yaxınlaşdırıb baxılması zamanı rəsmnin keyfiyyətinin itməsi ilə müqaisə edilə bilinər.

II.3. GÖMRÜK EKSPERTİZASINDA İSTİFADƏ OLUNAN METODLAR

Gömrük ekspertizasının əsas prinsipləri.

Əmtəəşünaslıq ekspertizasında olduğu kimi, gömrük ekspertizasında eyni metodlardan istifadə edilir. [6]

1. Televizorların keyfiyyətinin qiymətləndirilməsinin ekspert metodlarının xüsusiyyətləri
2. Televizorların laboratoriya ekspertizasının metodu və xüsusiyyətləri
3. Televizorların keyfiyyətinin orqonoleptiki metodla qiymətləndirilməsinin xüsusiyyətləri
4. Bundan əlavə gömrük ekspertizasının bəzi növləri var ki, ekspertiza apararı zaman bunları bilmək vacibdir. Bu növlərə aşağıdakı xüsusiyyətlər aiddir:
  1. Malların eyniləşməsi və saxtalaşdırılmasının xüsusiyyətləri
  2. Elmi texniki tərəqqinin inkişaf etdiyi bir zamanda texnoloji ekspertizanın xüsusiyyətləri
  3. Malların təsnifatı və aparılan ekspertiza

Malların eyniləşdirilməsi və saxtalaşdırılması xüsusiyyətləri günün ən vacib problemlərindən sayılır. Respublikaya fiziki- hüquqi şəxslərin gətirdiyi malların çox böyük faizi saxtalaşdırılmış və ya eyniləşdirilmiş mallardır. Buna misal olaraq ÇXR- dan gələn malları göstərmək olar. Saxtalaşdırma tək malların xarici görünüşündə deyil, həm də onun xammalında, markasında və sənədində olur.

Gömrük ekspertizasının aparılması zamanı malların mənşəyinin dəyişdirilməsi faktına tez- tez rast gəlinir, yəni istehsalçı ölkənin olmaması, ya da dəyişdirilməsi. Bundan başqa nəzərinizə çatdırmaq istəyirəm ki,

gömrük ekspertizasının aparılmasında əsas məqsədlərdən biri sənədlərin saxtalaşdırılmasıdır.

Mal gətirən firmalar sənədləri saxtalaşdırmaqnan dövlət hüquqlarının pozmuş olur.

II. 4. RƏQAMSAL TELEVİZORLARIN STANDART GÖSTƏRİCİLƏRİ

Rəqamsal televizorların standartları DVD (DVD- T, DVD-T₂, DVD-C₂, DVD-S, DVD-S₂). Yeni televizor aldıqda, biz onun qablaşdırılmasının üstündə və ya yapışdırıcı kağız üzərində onun növünü göstərən DVD- T, DVD-T₂, DVD-S₂ və sair. Çox istehlakçı elə başa düşür ki, bu nəşə televizorun yeni funksiyasına aiddir, səs və görüntünün keyfiyyətin yüksəlməsi üçüç nəzərdə tutulub. DVB (Digital Video Broadcasting) sözünün aşığılanmasını bilən insanlar başa düşürlər ki, bu söz rəqəmsal televizorlarla bağlıdır. Bu qısaldılmış söz yığınağı nəyi bildirir və o niyə belə mühüm sözdür. Sözün əsl mənasında DVD sözünün taraya yazılması çox vacibdir və lazımlıdır. Çünki, bu söz rəqəmsal televizorların (baxışına) heç bir əziyyət çəkmədən yoxlanmasına imkan yaradıq. Mən çalışmışam ki, sizə rəqəmsal televizorların nə olduğunu, DVB-nin, DVB- nin standartı necə olmalıdır, televizorlarla birləşmələrin hansı qaydada aparılır.

Yenidən başlayaq rəqəmsal televizorlar nədir, onun hansı müsbət cəhətləri var?

Rəqəmsal televizor- (ingilis dilində Digital television)- televiziya verlişinin ötürmə texnologiyasıdır. Bu işə video siqnalının kodlaşdırılmasının köməyi nəticəsində rəqəmsal kanala ötürülür. Biz bilirik ki, analoq televizorların çatışmayan cəhəti onun verliş zamanı güclü silkələnmədən keyfiyyətini itirməsidir. Biz hətta həmin televizorların yayımı zamanı əgər hava dəyişirdisə görüntü və səs keyfiyyətini itirirdi. Rəqəmsal televizorların siqnalı qəbul etməsi bu vəziyyətlərdən azaddır. Bununla yanaşı keyfiyyətli şəkili biz beşkanallı səsdən alırıq. Bunu bu işlə məşğul olan mütəxəssislər bilir.

DVB- bu rəqəmsal televizorların standart göstəriciləridir. Bu standart Beynəlxalq Konsiliumda DVB proektində işlənmişdir. İlk öncə bu standart DVB- S standartında 1999- cu ildən qüvvədədir.

QOST 22505-83- ün əvəzinə

1. Əhatəsi dairəsi

Bu standart məişət elektrik aparatlarına tövsiyyə olunur. Radio yayım aparatlar (RYA), televizorlar (TV) və tünərlər.

Televizorların sputnik siqnalları, videomaqnitafonlar (VM) video oyunlar (VO), səsli videoaparatlar, elektrik musiqi alətləri.

Təcrübə metodları- QOST 29216

Bu standartların tələbləri mütləqdir.

2. Normativ mənbələr

Bu standartlarda əsasən növbəti standartları mənbə götürürlər.

QOST 9021-88- Televizorlar. Parametrlərin ölçülməsi metodlar.

QOST 21879- 88- Televiziya. Termin və təyinlər.

III FƏSİL PRAKTİKİ HİSSƏ

III.1. MÜASİR RƏQƏMSAL TELEVİZORLARIN ÇEŞİD XARAKTERİSTİKASI

Televizor istehsalı ilə məşğul olan məhşur firmalar yeni və daha geniş bazarlara yol tapması və potensial alıcı qüvvəsi yığılması üçün dünya səviyyəsində mübarizə aparırlar. Buna görə də onlar, ilk növbədə məhsulların yüksək iqtisadi, texniki və keyfiyyət göstəricilərinə malik olmasına və əsasən də yüksək keyfiyyət qarşılığında aşağı (münasib) qiymət formalaşdırmağa çalışırlar. Əldə olunan yeniliklər deməyə imkan verir ki, yaxın 5-10 ildə bu sahədə çox ciddi yeniliklər və inkişaf müşahidə olunacaq.

Son illərdə ensiz panel üzərində qurulmuş plazma panelli televizorlar öz yüksək göstəricilərinə görə televizor sənayesində yeni bir eranın başlanğıcı televizorlardan fərqli olaraq bu televizorların monitoru maye kristallardan (piksəllərdən) təşkil olunmuşdur və onlar təsvir ötürülən zaman, hətta 1 milyondan çox piksel göstəricisinə malik ola bilər. Bu, hədsiz çoxyaradılan piksellərin sayəsində təsvirin keyfiyyəti və əksin naturallığı tamaşaçını valeh edir. Çox yüksək dəqiqlik, əvəzsiz işıq ötürülməsi və ekran strukturlarının yaxın məsafədən belə tam hiss olunmaması, rənglərin təmiz və dəqiq ötürülməsi inanılmaz təəssürat yaradır.

Monitorlarda frontal paneldə təbii rəng ötürülməsi əldə etmək üçün uyğun rəng piksellərinin önünə yerləşdirilmiş əlavə rəng filtrləri (bu da ilkin rənglərin şüalanması yolu ilə tam natural rənglərin əks olunmasına kömək edir), monitorun 43 səthində yerləşdirilmiş təsviri formalaşdırıcı xəttlərin (sətirlərin) 2 dəfə artırılmasını həyata keçirən sistemi (bu da daha dəqiq təsvir əldə etməyə imkan verir), displey rənglərinin 17 mln-a kimi çatdırılması efir televiziyasına

baxılması zamanı təsvirdə olan maneə və səs-küylərin aradan qaldırılması üçün yerləşdirilmiş videosiqnalın səs-küydən qoruma sistemi (sxemi) televizorların istifadəsi zamanı tam komfort təmin etməyə imkan verir və şərait yaradır.

Monitorlarda frontal paneldə təbii rəng ötürülməsi əldə etmək üçün uyğun rəng piksellərinin önünə yerləşdirilmiş əlavə rəng filtrləri (bu da ilkin rənglərin şüalanması yolu ilə tam natural rənglərin əks olunmasına kömək edir), monitorun 43 səthində yerləşdirilmiş təsviri formalaşdıran xəttlərin (sətirlərin) 2 dəfə artırılmasını həyata keçirən sistemi (bu da daha dəqiq təsvir əldə etməyə imkan verir), display rənglərinin 17 mln-a kimi çatdırılması efir televiziyasına baxılması zamanı təsvirdə olan maneə və səs-küylərin aradan qaldırılması üçün yerləşdirilmiş videosiqnalın səs-küydən qoruma sistemi (sxemi) televizorların istifadəsi zamanı tam komfort təmin etməyə imkan verir və şərait yaradır.

Bütün bu sadalananlar televiizor istehsalı sənayesinin son nailiyyətləri deyil və bu sahədə çox ciddi işlər aparılır. Çünki bu sahə ayrı-ayrı firmaların deyil, həm də böyük dövlətlərin böyük maraq dairəsindədir və bir strateji sahə kimi tək iqtisadi deyil, eləcə də siyasi dividendlər gətirmiş olur. Bunun da nəticəsi olaraq hər bir istehsalçı firma öz təklifini konkret tələb üzərində qurmağa çalışır. İndi isə əhalinin daha çox maraq dairəsinə düşən bəzi televizor modellərinin nümunəvi formada keyfiyyətinin təhlilini aparmağa çalışaq.[13] “MG” şirkətində çeşid və satışın vəziyyəti ilə tanış oldum və aşağıdakı məlumatları topladım:

TOŞİBA - firmasının 2000-ci il üzrə bu yeni modeli vidioçıxışından təsvirin yüksək dəqiqliyi, təbii rəng ötürülməsinə görə bu sahədə onunla rəqabət aparan digər firmaların modellərindən öndə gedir və seçilir. PDS-4222-H Alis-in əsas üstünlüklərindən biri onun SECAM sistemində yüksək təsvir keyfiyyəti əks etdirməsidir. Çatışmazlıq isə bu rejimdə video səs-küyün yaranmasıdır. Bundan əlavə PDS-4222-H Alis-in qiymətinin plazma televizorları üçün olan orta qiymətdən çox olması onu geniş alıcı kütləsi üçün əlçatmaz edir (19500 ABŞ dolları – 2000 il).

Bu televizor təsvir formatı 16:9, ekran ölçüləri dioqanal üzrə 42 (106 sm) olan ikinci nəsil plazma panelinə malikdir. Təsvir 920x518 mm ölçülərdə yaradılır. Displayin rəng miqdarı – 16,77 mln ədəddir. NTSC; 4.43 NTSC; PAL; SECAM sistemlərində multisistemli əksyaratma qabiliyyətinə stereogücləndiricilərə və yoxlayıcı gur danışanlara malikdirlər. Ekran menyusu vasitəsilə idarəetmə sistemi mövcuddur. Təsvir formatının 6 rejimə keçirilməsi mümkündür. 100-240V həddində avtovaltaja, sətirlərin 2 dəfə artırılması sistemində və korpusun tamam yeni dizaynına malikdir.

Əvvəlki modellərindən fərqli olaraq (PDS 4212E) PDS 4222E Alis modeli yüksək təsvir keyfiyyətinə və əsasən də yüksək realistik rəng ötürülməsinə malikdir ki, bu da onu digər «plazma» istehsalçılarından əhəmiyyətli dərəcədə

fərqləndirir. Buna həm panel istehsalı texnologiyasının mükəmməlləşdirilməsi və həm də siqnal emalının yeni rəqəmli sxemindən istifadə olunması hesabına nail olmuşdur.

SAMSUNQ - Bütün iş rejimlərində hədsiz yüksək təsvir keyfiyyətinə və 50 ölçüsündə böyük ekrana malik unikal multimediyaya modelidir. Eyni müvəffəqiyyətlə həm multistandart kompyuter monitoru kimi, həm də Hihd-End səviyyəli ev teatrı sistemində kinoekran kimi istifadə oluna bilər. Bunun da ən çatışmaz cəhəti qiymətinin çox yüksək (20000 ABŞ dolları) olmasıdır. Bu televiziya panelləri 16:9 təsvir formatında və HD (high definition – yüksək müəyyənləşdirmə) yüksək dəqiqliyə malik multimediyalı plazmalı monitora malikdir. Keyfiyyət göstəricisi 1280x768 pikselidir. Təsvirin kontrastlığının artırılması üçün piksellər arasındakı boşluq tünd (qara) rənglənmişdir. Displayin rənglər miqdarı – 16,77 mln-dur. Sətirlərin ikiqat artırılması imkanları mövcuddur. NTSC/PAL/SECAM sistemlərinin multisistemli əskini yaradır. Ölçüləri 1218x714x98 mm, çəkisi 40 kq-dır. Yapon firması «PIONEER» dünyada yeganə 50 seriyalı plazma panellərini buraxan firmadır.

14" (36 sm) ekran ölçüsünə malik televizorlar PANASONİQ

Ən hamar 14 düyməli FD TRINITRON kinoskoplarına, PAL/SEKAM, B/G, D/K rəng sisteminə, 70 kanallıq yaddaşa malikdir. Tüner tezliyin sintez olunması yolu ilə avtomatik qurulur. Səsi monodur, çıxış gücü 20 Vt-dır. Bir klavişin basılması ilə avtoqurulmaya, birləşmə və sönmə taymerinə, 1 səhifəlik yaddaşlı TOR – text və FLOF sistemləri üzrə rus teleteksti dekoderinə malikdir. Bu televizor PANASONİQ firması tərəfindən yeni işlənib hazırlanmış FD trinitron kinoskoplu WECA televizorları ailəsində «kiçik qardaş» hesab olunur. Bu kinoskopun üstün cəhəti əriliyi olmayan tündləşdirilmiş ekrana malik olmasıdır.

PANASONİQ firması tərəfindən istehsal olunan müasir və köhnə televizorlar.

Tam qətiyyətlə demək olar ki, televizordakı təsvir keyfiyyətinə görə 14-li televizor modelləri içərisində irəlində gedir. Tündləşdirilmiş ekran dərin qara rəng yaradır ki, bu da yüksək göstəricilər formalaşdırmaqla, praktiki cəhətdən ağ rəngin ideal balansı ilə birlikdə təsviri kontrast və həmçinin təbii edir. Dəqiq seçilmiş rənglər təsvirə ahəngdarlıq və mötədil parlaqlıq verir. Səs keyfiyyəti çox yüksəkdir. Səsin ekrana altında sol hissədə yerləşmiş bir dinamik vasitəsilə ötürülməsinə baxmayaraq, o, yerləşdiyi otağın bütün boşluğunu doldurur. Dinamikanın televizorların ön panelində yerləşdirilməsini uğurlu hesab etmək olar, belə ki, səs dağılmadan, səpələnmədən və çoxsaylı əksolunmalara məruz qalmadan birbaşa dinləyiciyə istiqamətlənir ki, bunun nəticəsində də televizorun səslənməsinə maneə olması qorxusu olmadan mebel şkaflarında və s. qapalı yerlərdə yerləşməsinə şərait yaradır.

Başqa 14-li televizorlardan fərqli olaraq teletext qurğusu yerləşdirilmişdir ki, bu da nadir göstəricidir. Bu televizor WECA televizorlarının bütün üstünlüklərinə – hamar ekran, əla həndəsəlilik və təbii rəng qammasına malikdir və heç də ucuz deyil.

SAMSUNG CK-14 F1

F1Televizorları 14 (37 sm)-li kineskopa, PAL/ SECAM, B/G D/K rəng sisteminə, tezliyi sintez olunması ilə avtomatik qurulmaya, 100 kanallıq yaddaşa, kabel televiziyası siqnallarının qəbulu imkanına malikdir. Bu

televizorların çıxış gücü 3Vt olan bir enlizolaqlı dinamiki var, rus dilində menyuyan, kanalların sortlaşdırılması imkanlarına və 3 format təsvirə (Normal, Zoom) malikdir, birləşdirmək və söndürmək taymeri, icazəsiz girişə qarşı müdafiəsi mövcuddur. 160-260V avtovoltaja malikdir. Ön paneldə qulaqlıqlar və AV üçün giriş, arxada isə SCART və antenna yuvacığı yerləşdirilmişdir.

Parlaqlıq və rənglilik kanallarında elektron-şüa borusunun işi yaxşı səviyyədədir ki, bu da kineskopa təsvirin çox kiçik detallarının (cizgi və konturlarının) çox aydın əksini yaratmağa imkan verir. Həndəsi ölçülərin pozuntuları DÜST tərəfindən qoyulan tələblərdən (3%) çox da uzaqlaşmır. Şüaların çatdırılmaması küncələrdə hiss olunur və 2,5 mm təşkil edir ki, bu da 14-li televizorlar içərisində kifayət qədər yaxşı göstəricidir. Ağılığın balansı düzgünə çox yaxındır və soyuq tərəfə çox olmayan yönəlmə, demək olar ki, rəng balansına təsir etmir.

Tədqiq olunan model CK 14F1 televizorda rəng ötürülüşü indeksi bütün test olunan televizor modelləri arasında yaxşı nəticə göstərdi və «əla» qiymətinə layiq görüldü. Göstərilən parametrlər rənglərin neçə dəqiq ötürüldüyünü və onun böyük mənası dəqiq, düzgün, çox dolğun və təbii rəng ötürülüşünü xarakterizə edir. SAMSUNG televizorlarının testlərdən layiqli çıxması, hətta CK-25 D4VR2 modelinin çox yüksək göstəriciyə malik forması və öncül yerlərdən birini tutması bu televizorların keyfiyyət səviyyəsindən xəbər verir. Tədqiq olunan televizorda yerləşdirilmiş bir geniş sahəli dinamik bu kiçik ölçülü model üçün

kifayət qədər dəyərli səslənmə əldə etməyə imkan verir. Səslənmə az da olsa, «bas» səsin çatışmaması ilə müşayiət olunur. Bu televizorun qiymətinin daxili bazarda baha olmaması, bu modelin kiçik qabaritli televizorlar arasında qiymət-keyfiyyət münasibətində daha münasib olması buna olan marağı daha da artırır.

21" (54 sm)-li ekrana malik televizorlar.

TOŞİBA 42 wh 863Y

Göstərilən model televizorlar–21 (54 sm) dioqanallı hamar tündləşdirilmiş ekrana, dinamik fokuslaşmaya, daraqşəkilli rəqəmli filtrə (NTSC sistemində), PAL/ SECAM, B/G, D/K, I, NTSC3,58/4,43 rəng sistemlərinə, 100 kanallı yaddaşa, kabel TV-ı siqnalları qəbuluna, tünəri isə tezliyin sintezləşməsi vasitəsilə avtoqurulmaya malikdir, səsi monodur. «BOMBA» akustik sisteminə və ekranın yanlarında ayrıca korpus rezanotarlarda (səsgücləndiricilərdə) yerləşdirilmiş 2 dinamikə malikdir. Səsin çıxış gücü 5 Vt-dır, ekran menyusu var, səsin və təsvirin əvvəlcədən müəyyən düzlənməsi mümkündür. Yandırılıb-söndürmə taymerinə və avtovaltaja malikdir. Ön paneldə AV-giriş, axra paneldə AV-giriş və AV-çıxış yerləşdirilmişdir.

Bundan başqa TOSHIBA kompaniyasının işləyib hazırladığı «BOMBA» akustik sisteminin sayəsində lazımsız əlavə parazit səslər yox olur, korpus və

televizorun detallar yerləşən elektron içlik tərəfindən səs batırılması kimi maneələr aradan qalxır, hətta güclü və çox güclü səslənmə zamanı səs çox təmiz və aydındır, təsvir pis deyildir, ağığın balansı daha çox «soyuq» tərəfə yerini dəyişmiş və maviyə çalarlılıq özünü hiss etdirir. Lakin, rəng ötürülməsi indeksi yoxlanılan televizorlar içərisində ən aşağı göstəriciyə malik olsa da, «yaxşı» qiymətinə layiq görülə bilər. Bundan başqa, televizorun həndəsəliliyi yaxşı göstəriciyə malik oldu və pozulmalar 3%-ə yaxınlıq təşkil etdi ki, bu da DÜST hüdudundadır. Bütövlükdə model diqqətəlayiqdir. Çatışmazlıq yalnız rəng görünüşündə hiss olunur. Səslənmə isə əksinə, çox yüksək səviyyədədir və nəticədə bu modeli təqdirəlayiq saymaq olar.

SONİ KDL 32 w 7058

Bu televizorlarda 21 (54 sm) dioqanallı, tam hamar, dinamiki fokuslaşdırılmış kineskopa PAL/ SECAM, BG/DK, I, NTSC M, NTSC 4,43 B/G rəng sistemlərinə malikdirlər. Tüner digər televizorlarda olduğu kimi, tezliyin sintezi yolu ilə avtomatik qurulandır. 100 kanallıq yaddaşa malikdir. Kabel televiziyası siqnallarını qəbul edə bilir. Səsi stereodur və səs tam rəqəmli emala «Digital Sound Prosesor» məruz qalır. Səsin çıxış gücü 28 Vt-dır. Səs səviyyəsinin avtomatik nizamlanması mümkündür. Parametrlərin ekranda indikasiyasına, 16:9 formatına avtokeçidə, Smart Link videomaqnitofonları ilə intellektual əlaqəyə, 7 səhifəlik yaddaşa malik teletext qəbuluna, televizora icazəsiz daxil olmaya və istifadəyə qarşı müdafiəyə, yandırma-söndürmə taymerinə və avtovoltaja malikdir. Ön paneldə AV giriş, qulaqlıqlar üçün yuvacıq və arxa paneldə AV giriş vardır.

SONİ KDH 32w 7058 televizoru WECA xəttinə aiddir və özünün yeni stilinə və «modern» dizaynına, metallik rəngli korpusa və tam hamar qara rəngli ekranına görə fərqlənir. WECA televizorlarının hamısında olduğu kimi, bu televizorda da konstruktorların son texniki nailiyyəti olan FD Trinitron kineskoplarından istifadə olunur. Bu kineskopda qalınlığı azaltmağa şərait yaradan möhkəmləndirilmiş şüşədən, fokus məsafəsi artırılmış elektron topundan istifadə olunur ki, bu da ekranın bütün sahəsi boyu daha dəqiq fokuslaşma əldə etməyə imkan verir. Bundan başqa daha aydın təsvir əldə etmək üçün ensiz şaquli zolaqlardan ibarət operator qəfəsdən, həmçinin elektron şüalarının idarə olunmasını yaxşılaşdıran və fokuslaşmanın bərabərliyini təmin etmək üçün yeni sxemlərdən də istifadə olunur. Tədqiq olunan televizorların kineskopunda qalınlığı azaltmağa şərait yaradan möhkəmləndirilmiş şüşədən, fokus məsafəsi artırılmış elektron topundan istifadə olunur ki, bu da ekranın bütün sahəsi boyu daha dəqiq fokuslaşma əldə etməyə imkan verir. Daha aydın təsvir əldə etmək üçün ensiz, şaquli zolaqlardan ibarət opertur qəfəsdən həmçinin elektron şüalarını idarə olunmasını yaxşılaşdıran və fokuslaşmanın bərabərliyini təmin etmək üçün yeni sxemlərdən də istifadə olunur. Həndəsə pozulmalar üzrə KDH 32 w 7058 modelini göstəricilərini rekord adlandırmaq olar, zavodda quraşdırılmış ağılığın balansı düzgündən köklü fərqlənir və yüksək temperaturaya malik olur, yəni mavi çalar hiss olunmur.

Buna görə də düzgün rəng götürülüşündən ötrü bu parametrlər hazırlanması lazımdır.

Tədqiq olunan televizorun rəng ötürülüşü düzgündür və dolğundur, rənglər çox təbii görünür, təsvirin əvvəlcədən televizorda rahatlıq üçün qurulmuş bir neçə rejimi mövcuddur. Standart/Soft/Dynamic (bu köklənmədə Standart rejimdən fərqli olaraq təsvir daha dəqiq, kontrast və kəskin olur). Subyektiv cəhətdən təsvir keyfiyyəti çox xoş təəssürat yaradır. tam hamar ekranda aydın, parlaq və kontrast təsvir çox gözəl əks olunur. Səs keyfiyyəti çox yüksək səviyyədədir, səs ön paneldə sağda aşağı hissədə yerləşdirilmiş bir dinamik tərəfindən yaradılır. Televizorları səslənməsi təmiz, bərabər balanslaşdırılmışdır, səs parametrlərini şəxsi zövqə görə quraşdırmaq olar və bunun üçün menyuda lazım olan bütün imkanlar var, lakin səslənmənin optimal dərinliyinin alınması üçün basların şkalasının yarısında və ya bir az yuxarıda yerləşdirilməsi məsləhətdir.

Televizorda menyunun dinamik sistemi davranışı və lazımı parametrlərin quraşdırılmasını çox sadələşdirir. Next funksiyası siyahıdan növbəti proqramın seçilməsinə imkan verir. Smart Link isə öz şəxsi videomaqnitofonunun bir düymə basılması ilə proqramlaşdırılmasına imkan verir.

SONY istehsalına məxsus məşhur WECA xəttindən olan televizorun testi təsvirin kifayət qədər yüksək xarakteristikasını və səslənmənin yüksək keyfiyyətini təsdiqlədi.

JVC AV 2133 EE/TEE

Bu televizorla 54 sm dioqanallı hamar, ton verilmiş kineskopa malikdir, video girişdən səs-küy yatırarı mövcuddur. Veriliş qəbulu və 18 sistemdə siqnal yaratmaq imkanları vardır. Kabel televiziya siqnallarının və hipertiz qəbulu imkanları vardır. Tezlikərin sintez olunması yolu ilə 106 kanala köklənmə imkanlarına və 100 kanallıq yaddaşa malikdir. Səs monodur, ekranın yanlarında 6x12 ölçüdə 2 dinamikə malikdir. Çıxış gücü 5Vt-dır. Təsvirin əvvəlcədən quraşdırılmış 3 rejimi bright (parlaq), soft (incə, qeyri-parlaq), standart (standart), bir səhifəlik yaddaşlı teletext qəbulu, 90-260 Volt avtovoltaj mövcuddur. Ölçüləri 619x458x486 mm-dir. Çəkisi 22 kq-dır. Bu JVC-dən yeni «öndə gedən» modeldir. Səslənmə obyektivcəsinə yaxşılaşdırılmış, səs daha güclü və aydın olmuşdur. Tüner rahat izləmək üçün lazımı həssaslığa və seçmə qabiliyyətinə malikdir.

20 (52 sm-)-lik dioqanallı kineskopa, PAL/ SECAM, B/G, D/K rəng sistemlərinə malikdir. Tüner 100 kanala avtomatik köklənir. Kabel televiziya siqnallarının qəbulu mümkündür, səsi monodur. Ekranın yanlarında ön paneldə dinamik yerləşdirilmişdir, çıxış gücü 8 Vt-dur. Rus dilində ekran menyusu, ekranda parametrlərin indikasiyası, əvvəlcədən köklənmiş təsvir rejimi, söndürmə taymeri, siqnal kəsildəndən sonra avtosönmə 170-260V intervalında avtovoltaj ön paneldə AV giriş-çıkış, qulaqlıq üçün yuvacıq mövcuddur.

JVC Av 2133 EE/TEE markalı televizorlarda parlaqlıq (aydınlıq) kanalında yaxşı göstəricilər nümayiş etdirir – 360 televiziya xətti, həndəsi pozulmaların göstəriciləri norma daxilindədir və testdən keçirilmiş televizorlardan yüksəkdir (DÜST-ün tələblərindən yüksəkdir). Ağılığın statik balansı yaxşı səviyyədədir və onun zavoda çox dəqiq quraşdırılması məlum oldu.

Bundan başqa rəng ötürülməsi indeksi «yaxşı» və «əla» qiymətləri arasında dəyişir və subyektivcəsinə götürsək, rənglər dolğun və aydındır, monofonik səs dinləyiciyə tərəf yönəldilib ki, bu da güc çatışmazlığını konsepsasiya etməyə imkan verir, səslənməyə iri baslar və onun yaratdığı dolğunluq maneçilik etmir. Səslənmənin 3 quraşdırılmış rejimi mövcuddur, televizoru idarə etmək çox sadədir. Bütün düzlənmələr menyu vasitəsilə aparılır və 5 quraşdırılmış təsvir rejimi mövcuddur: Standart, Dinamik, Kino, Yumşaq, Quraşdırılmış. Bu televizor yaxşı həlletmə göstəricilərinə malik əla şəklə və düzgün rəng ötürülməsinə malikdir. Ağılığın dəqiq balansı təsvirə təbiilik verir.

HORIZONT 63 CTV 690P-i model televizorlar

63 sm dioqanallı, THOMSON və PANASONIC firmalarının istehsalı olan kineskoplara, PAL, SECAM, D/K, B/G, NTSC 4,43/3,58 rəng sistemlərinə, 100 kanallı yaddaşa, kabel televiziya və hiperdiapazon siqnallarının qəbulu imkanlarına malik Belarus istehsalı olan televizorlardır. Bu televizorlarda tünər tezliyin sintezləşməsi yolu ilə 100 kanala avtomatik və yarımavtomatik köklənir,

musiqi gücü 2x5 Vt, sabvuter kanalı 16 Vt-dur. Səs yaranmasının 4 rejimi mövcuddur (mono, zəif stereo, stereo-genişlənmiş, stereo baza). Tədqiq olunan televizorda tembirlərin nizamlanması imkanları vardır, üst hissədə avtonom akustik sistem şəklində sabvufer yerləşdirilmişdir, rus dilində menyu və videogirişdə «Təsvirdə-təsvir» rejimi mövcuddur və bu təsvir ekranın istənilən küncünə keçirilə bilər. Əlavə təsvirin 2 ölçüsü və «stop-kadr» rejimi fəaliyyət göstərir. 8 səhifəlik yaddaşa malik FASTEXT, TOP, NORMAL rejimlərində rus telekstisti qəbulu mümkündür.

Əvvəlki model televizorlardan HORIZONT 63 CTV 690 P-i modeli videoçıxış üzrə «şəkildə şəkil» funksiyasının mövcudluğu ilə fərqlənir, tünərin həssaslığı və seçim qabiliyyəti layiqli səviyyədədir, təsvir keyfiyyəti təqdirəlayiqdir, təsvir dəqiq, realistik, canlı və rəngarəngdir. Ağılın avtomatik balans sistemi televizoru bütün xidmət müddəti ərzində stabil rəng parametrləri ilə təmin edir. Səs keyfiyyəti təmiz və təbiidir. Kineskopun altında yerləşdirilmiş bas dinamik güclü və dolğun səslənmə ilə ətraf mühiti təmin edir. Səslə rəftar çox sadədir. «Qorizont» televizor modellərinin əksər hissəsində ekran menyusunun fonu sönə bilər və televizoru izləməyə mane olmur. HORIZONT 70 CTV 690 P-i THOMSON firmasının istehsalı olan 28-lik (70 sm) dioqanallı hamar kineskopa malikdir. Texniki göstəricilərin əksəriyyəti 63 CTV 690 P-i modelində olduğu kimidir. Fərqli cəhətlərdən bəzilərini göstərməklə bu modeli

tam xarakterizə etmək mümkündür. Belə ki, bu model müxtəlif rəng variasiyalarında qiymətli ağac növlərindən hazırlanmışdır və dəstə televizor üçün altlıq da daxildir. Təsvir keyfiyyəti yüksəkdir. Baxış zamanı kineskop yaxşı həndəsəlilik təmin edir. Aydınlıq və kontrastlıq əla səviyyədədir, təsvirin dəqiqliyi çox yaxşıdır. Tüner çox güclü həssaslıq nümayiş etdirir ki, bu da televiziya siqnallarını danılmaz formada zəif qəbul edən rus və azərbaycan regionlarının böyük hissəsi üçün aktualdır.

Tədqiq olunan televizor «məlahət»li səslənməyə malik akustik sistemlə təchiz olunmuşdur. Ekranın yanlarında bir cüt dinamik, kineskopun arxasında isə sabufver yerləşdirilmişdir, televizor stereosəslənmə rejimində olduğu kimi, monoda da, həmçinin çox güclü və dinamik səslənir, fəza rejimi mövcuddur. Ağac korpus dəyərsiz plastmass korpuslar kimi rezonans yaratmır və səslənməni pozaraq dəyişdirmir.

THOMSON 28DG42E model televizorlarda

Diaqonalı 28 (70 sm) olan hamar yüksək kontrastlı Black Pearl kineskopundan, metalik maskadan, televizorun hazırlanması üçün Black Matrix texnologiyasından istifadə olunur. İtiliyin nizamlanması və qara rəngin gücləndirilməsi sxemlərindən istifadə olunur. PAL.BG/I, SECAM BG IL/I/PKK

rəng sistemlərinə çəkilişlərin və köçürülmələrin videogiriş yuvacığı tərəfindən NTSC (3,58/4,43) sistemində yaradılması imkanları mövcuddur.

Tüner tezlikərin sintezləşməsi yolu ilə avtoqurulur. 99 kanallıq yaddaşa, kabel televiziya siqnallarının qəbulu imkanlarına malikdir. Səsi NICAM sistemi üzrə streodur. Ön paneldə 2 orta tezlikli dinamik yerləşdirilmişdir, çıxış gücü 2x20 Vt-dur. Hər kanal üçün köklənmənin yaddaşa salınması imkanlarına, yayımın sonunda avtomatik sönmə imkanına, icazəsiz televizordan istifadənin qarşısını almaq üçün müdafiə qurğusuna malikdir. Black Pearl kineskopunda güclü tündləşdirilmiş ekran və yeni electron topundan istifadə olunur ki, bu da rəng ötürülüşünü, kontrastlığı və təsvir dəqiqliyini, Black Matrix texnologiası isə kontrastlığı və rənglərin paylanmasını artırmağa imkan verir.

Bu televizorlarla da texnologiyanın mahiyyəti ondadır ki, hər pikselə lüminoforun 3 rəngindən başqa, qara nöqtə çəkilir ki, bunun da nəticəsində kontrastlıq artır,elektron -şüa borusunun iş vəziyyəti pis vəziyyətdə deyil, daha doğrusu kineskopda kiçik detalların aydın əks olunması keyfiyyəti orta səviyyədə yuxarıdır. Təsvirin həndəsəliliyi DÜST tərəfindən icazə verilən sərhədlər daxilindədir və 2% təşkil edir, ekran üzrə şüaların yaxınlaşması yaxşı vəziyyətdədir və yalnız küncələr üzrə kiçik ayrılmalar hiss olunur (2 mm-dən çox olmayaraq). Ağ rəngin balansı hiss olunacaq dərəcədə soyuq tərəfə yerini dəyişmişdir və mavi çalarlığa malik olur. Rəng ötürülməsi indeksi test olunan televizorlar içərisində ən yaxşıdır və bu THOMSON televizorlarının üzə olan ən üstün göstəricisidir.

THOMSON 28 DG 42E model televizorlarda

Səs keyfiyyəti çox yaxşıdır. Ön paneldə yerləşmiş 2 dinamik yüksək keyfiyyətli stereosəslənməni təmin edir, həm danışmaq və həm də musiqi eyni dərəcədə keyfiyyətli yaradılır. Hətta yüksək gurluluq zamanı qulaqla hiss olunacaq harmonik pozuntular belə hiss olunmur. Çox ergonomik pultu var və çox sadə və məntiqlidir. «Bir dəfə dəyməklə» əsas funksiyalara daxil olmaq mümkündür.

Bundan başqa təbii rəng ötürülməsi, səsin dinamikliyi və dolğunluğu təsvirin fərqlənməsinə şərait yaradır. Parametrlərin cəmində televiziya «məsləhət görülür» nişanı vermək mümkündür.

SAMSUNG UON 6400

62/72 sm diqonallı işıq zolağına qarşı tündləşdirilmiş Dark Tint örtüklə örtülmüş yüksək dəqiqlikli Pro-Gun elektron toplu hamar kineskopa malikdir.təsvirin dəqiqliyinin nizamlanması və dinamik fokus yığma imkanları mövcuddur. AV-NTSC 3,58 giriş üzrə PAL/SECAM-BG/DK, I, NTSC 4,43 rəng sistemlərinə malikdir.

Bu televizorlarda tünər avtomatik olaraq köklənir və 100 kanallıq yaddaşa, CATV qəbulu imkanlarına malikdir. Səsi A2 sistemi üzrə streodur. Gücü 2x30Vt olan 2 Imract Part akustik sisteminə, 3 rejim həcmli səslənmə və 5 köklənmiş səs rejiminə malikdir. PIP funksiyası (təsvirdə təsvir), 3 təsvir formatı – Normal, Zoom, 16:9 MEGATEXT sistemi üzrə teletext dekoderinə və 512 səhifəlik yaddaşa, yandırma-söndürmə taymerinə, yayımın sonunda avtosönmə qurğularına, televizordan icazəsiz istifadəyə qarşı müdafiə qurğusuna, 160-260V avtovaltaja, ön paneldə AV girişə, arxa paneldə 3 sökülən SCART, giriş S-VIDEO və AV giriş/ çıxış qurğularına malikdir. Konstruksiya xüsusiyyətlərinə gəldikdə isə, ən əsas məşhur Pro/Gun elektron topunu göstərmək lazımdır. Fokus yığma keyfiyyəti və şüaların qovuşması keyfiyyəti yaxşılaşdırılmışdır ki, bu da təsvirin daha dəqiq və daha parlaq alınmasına şərait yaradır. Ekranın firma istehsalına məxsus işıq zolağına qarşı olan Dark Tint örtüyü ekranı dolğun rəng palitrası ilə və daha çox dərin qara rənglə təmin edir. Prosesoru Super 1 Chip adlı ağ rəngin balansının düzəliş zəncirini və həmçinin video səs-küylərin azaldılması və təsvir dəqiqliyinin artırılması zəncirlərini özündə saxlayan yeni mikrosxem daxildir.

Tədqiq olunan televizorlarda təsvirin həndəsəliliyi düzgündür və SAMSUNG UON 6400 modelinin testi göstərmişdir ki, bu modeldə təsvirin həndəsi pozulmaları 1,5% təşkil etmişdir. Trubkanın (borunun) iş göstəricisi çox yüksəkdir və təsvirin yaradılması üçün ağın balansı SAMSUNG televizorlarında çox halda olduğundan fərqli olaraq yaxşıdır.

Bu model öz ölçüsündə olan televizorlar arasında tünərin yüksək həssaslığı və yerli standartlara tam uyğun olması ilə diqqəti cəlb edir. Bundan başqa səslənmə şəkli elementlərinin yaxşı detallaşdırılması nəticəsində səslənmə dolğun alınmışdır, səsin müxtəlif köklənmə formaları filmlərin, konsertlərin və idman yarışlarının izlənməsi üçün optimal rejiminin seçilməsinə imkan yaradır. Parametrlər ekran menyusu sistemi üzrə qurulur və idarə edilir, menyuya çağırılarkən o, ekranın mərkəzi hissəsini zəbt edir ki, bunu da maraqlı bir veriliş izlənilən zaman etmək məsləhət deyil (belə ki, ümumi fonun qarşısını almış olur).

Bu model televizorun satış qiyməti təqribən 1000 şərti vahidlə (ABŞ dolları) qiymətləndirilir. Televizor yaxşı seçim qabiliyyətinə malik tünər və yaxşı dolğun baslarla həcmli səslənmə yarada bilər. Dome tipli Impact Part akustik sistemi ilə birlikdə çox gözəl və keyfiyyətli təsvir nümayiş etdirir ki, bu da televizoru izləməkdən əsl zövq almağa imkan verir.

GRUNDIG XENTIA M63-400/8

GRUNDIG XENTIA M63-400/8 Bu televizorlar diaqonalı 25 (63 sm) olan hamar MEGATRON kineskopuna, işıq ləkəsinə qarşı örtüyə və antistatik örtüyə, Perfect Clear sisteminə, rənglilik xarakteistikasının yaxşılaşdırılması sisteminə, təsvirin dəqiqliyinin düzdənməsi sisteminə, AV-NTSC 3,38 girişləri üzrə PAL/SECAM B/G, D/K, M, I, K1, NTSC 4,43 Mhc rəng sistemlərinə malikdir. Tüneri tezliklərin sintez olunması yolu ilə avtomatik köklənir. İkinci tünərin quraşdırılması, kabel televiziyası siqnallarının qəbulu, sputnik televiziyası modulunun quraşdırılması imkanları mövcuddur.

Bundan başqa səsi A2 və NICAM 5,85 və 6,52 sistemləri üzrə stereodur. Ön paneldə musiqi gücü 2x20 Vt olan iki zolaqlı akustik sistem yerləşdirilmişdir. Hər kanal üçün səs gurluluğunun şəxsən nizamlanması və qulaqlar üçün səs gurluluğunun şəxsən nizamlanması imkanları vardır. Çoxdilli, o cümlədən ingilis və alman dillərində ekran menyusuna, yandırılıb/söndürmə taymerinə, ingilisdilli teletext (TOPFLOF - tekst) dekoderinə, icazəsiz istifadəyə qarşı müdafiə qurğusuna, 190-264 V avtovoltaja malikdir. Təsviri əksətdirmə keyfiyyəti çox yüksəkdir, parlaqlıq və rəng kanallarının göstəriciləri çox yüksəkdir (belə ki, ekranda xəttlər nə qədər yaxın yerləşməsinə baxmayaraq, müxtəlif olmaları seçilir – 380 xətt. Bu, bütün testdən keçirilən televizorlar arasında ən yaxşı göstəricidir). Bu da onu göstərir ki, təsvirin kiçik detalları çox aydın çəkilmiş və əks olunmuşdur. Ağığın balansı azacıq da olsa, yerini

dəyişmiş hiss olunduğundan, televizor heç də dəqiq rəng ötürülüşünə malik olmur ki, nəticədə ağ rəngə daha çox soyuq çalar verir. Rəng ötürülüşü indeksi yaxşıdır ki, bu da təsvirin dolğun rənglərlə təmin olunmasına şərait yaradır. Həndəsi pozuntular DÜST tələblərini ödəyir və 3% həddini aşmır. Şüaların qovuşması pis deyildir və ayrılma yalnız mərkəzdə və kənarlarda hiss olunur və 3 mm təşkil edir. Subyektiv cəhətdən təsvir çox xoş təəssürat yaradır, dəqiqdir və təbii rənglərlə kontrastdır. Təsvirin köklənmə rejimləri mövcuddur: **Soft(yumşaq)/Everning(axşam)/Day(gün)** və əllə qurulan **Personal (şəxsi)**. Doğrudur, nəyə görə burada parlaqlıqdan başqa bütün təsvir parametrlərini quraşdırmaq olur ki, bu da bir az anlaşılmazdır.

Tədqiq olunan televizorların səs keyfiyyəti GRUNDIG televizorlarında həmişə yüksək səviyyədə olub. Quraşdırılmış iki dinamik səsi birbaşa tamaşaçıya yönəldərək çox xoş, aydın və dolğun səs yaradır ki, bu da təsvirə çox gözəl bir əlavədir. Bütün tezliklər eyni əks olunur və maksimal gurluluqda harmonik pozulmalar zəif hiss olunur. Bundan əlavə müxtəlif növ proqramların və filmlərin seyrətmə rahatlığını yaratmaq üçün ekvalayzerin geniş spektrli köklənməsi fikirləşilib hazırlanmışdır ki, bunlar da özlərini adları ilə xarakterizə edirlər: Super Surround/Muzic/Language və Personal. Menyunun köməyi ilə bütün köklənmə işlərini aparmaq olar, belə ki, bənd və yarım bəndlər o qədər çoxdur ki, onlar ekrana bir-bir çıxırlar. Əsas parametrlərin «cəld» tənzimlənməsi, təsvir və səs rejimlərinin tez dəyişməsi kimi vacib hallar öz

həllini bu modeldə tapa bilmişdir. GRUNDIG firması bir daha əlavə olaraq özünün yüksək keyfiyyətli televiziya texnikası istehsalçıları arasında lider sırada olduğunu sübut edir.

PHILIPS 32DW9535/9545- televizorlar

Bu model 82 sm dioqanallı Blackline-Ultra Flat kineskopu ilə təchiz olunub, ekran formatı 16:9 nisbətindədir. Crystal Clear sisteminə, dinamik fokus yığma imkanına, daraqlı filtrə, açılmanın (ekran) sürətinin modulyasiyası imkanına, 4 pilləli səs-küy yatırana, rənglilik xarakteristikasının yaxşılaşdırılma sisteminə, ağılığın balansının tənzimlənməsi imkanlarına malikdir. PAL/SECAM BG/DK, PA21, SECAM LL rəng sistemlərində işləmə qabiliyyətinə, yazılışların NTSC sistemində əks olunması imkanlarına malikdir.

Bundan başqa tünəri tezliklərin sintezi yolu ilə 100 kanala avtomatik olaraq köklənir. Səsi NICAM sistemi üzrə stereodur, aktiv sabvufer daxil olmaqla 3 dinamikdən ibarət akustik sistemə malikdir. Aşağı tezliklərin dinamik gücləndirilməsi imkanları vardır. Musiqinin çıxış gücü 120 Vt-dur. Incredible Surround və Smart Sound sistemlərinə və qulaqlıqlarda gurluluğun avtomatik tənzimlənməsi imkanlarına malikdir. Ekran menyusu, parametrlərin ekranda indikasiyası, rus dili də daxil olmaqla 12 dildə indikasiyaya, Smart Picture rejimi, Auto Format sistemi mövcuddur. Super Zoom, dayankadr,

stroboskop (hərəkət edən şeylərin şəklini çəkmək və onların hərəkətini izləmək üçün cihaz) kimi xüsusi effektlərə rus teleteksti dekoderinə (FLOF və TOP-tekst sistemləri üzrə hipertekstli və sözaxtaranlı olmaqla 440 səhifəlik yaddaşa malik), Easy Link sisteminə, yayımın sonunda avtomatik sönməyə, icazəsiz istifadəyə qarşı müdafiə qurğusuna malikdir. Aparılan tədqiqatlardan məlum oldu ki, aparatların istehsalında PHILIPS-in bütün yüksək nailiyyətlərindən istifadə edilmişdir. Aralıq kadr (fasilə kadrı) rəqəmli interpolyasiya əsasında qurulur. 4 pilləli səs-küy yatırma sistemi və rəqəmli daraqlı filtr təmiz, heç bir maneəsiz və pozuntusuz təsvir əldə etməyə kömək edir.

Dinamik fokusalma sistemi, hətta künclərdən belə təsviri kifayət qədər kəskin edir. Crystal Clear III sistemi hiss olunacaq formada aydınlığı və dəqiqliyi artırır ki, bu da rəngin kiçik çalarının yaradılması və rəng interferensiyasının kənar edilməsi hesabına əldə edilir – kontrastlıq saniyədə 25 dəfə tezliklə təhlil edilir və parametrlərin Ani olaraq optimizasiyası aparılır. Bundan başqa bu modellərdə 16:9 formatlı geniş ekranın bütün üstünlükləri öz əksini tapır. Geniş ekranlı filmlər, hansı ki, adi ekranda onun bir hissəsini tutaraq yuxarı və aşağı hissələrdən qara zolaqlar buraxır, bu televizorlar tərəfindən avtomatik tanınır və təsvir bütün ekranı tutmuş olur. Əminliklə

demək olar ki, təsvir keyfiyyəti çox yüksək səviyyədədir və ən tələbkar tamaşaçını razı sala bilər. Bu televizorlar filmləri çox gözəl əks etdirir və efir verilişlərini qəbul edir, rəng ötürülüşünü və kontrastlığı yaxşılaşdıran bir çox sistemlərin sayəsində təsvir xoş, dolğun və həmçinin təbii alınmış olur. Bu model televizorların səsi 3 dinamikə və aktiv sabvufərə malik olan çox güclü akustik sistemin işi nəticəsində parlaq və həcmlidir. Smart Sound sistemi emosional cəhətdən ekrandan baş verənlərə uyğun olaraq tez akustik seçməyə imkan verir. Məsələn, rok-konsertə baxan zaman özünü zalda ön sıralarda oturub konserti izləyən kimi və yaxud heyvanların həyatını izləyərkən özünü cəngəllikdə və ya sıx keçilməz tayqa meşələrində də hiss etmiş olursan. Aşağı tezliklərin güclənməsi sisteminin və quraşdırılmış aktiv sabvufərlərin işi sayəsində baslar çox xoş və aydın səslənir. Parametrlərin tənzimlənməsi sistemi məntiqidir və tez yadda qalandır. Televizorlar öz əsas funksiyalarından başqa, otaq üçün ən gözəl yaraşlıq olma qabiliyyətinə malikdir. Əsasən də əgər söhbət PHILIPS 32PW9523 modelindən gedirsə, qeyd edərdik ki, o, praktiki cəhətdən özündə modern elemətləri daşımaqla istənilən interyerə əlavə ola bilər. Bu modelin qeyri-adi dizayn tək cəlbedici deyil, həm də funksionaldır, belə ki, konstruksiyasında fikirləşilmiş çubuqcuq televizor və videomaqnitofonu bir vahid kompleksdə birləşdirməyə kömək edir, idarəetmə sistemi tamaşaçıya maksimal rahatlıq səviyyəsi yaradır, səs keyfiyyəti və təsvir isə çox yüksək səviyyədədir.

JVC AV-610PRO

JVC AV-610PRO Göstərilən model televizorlar proyeksiya televizoru olur, diaqonalı 61 (155 sm), qara rəng səviyyəsinin genişlənməsinin elektron sxeminə, rəqəmli 3D daraqlı filtrinə malik əks proyeksiya texnologiyası, proyeksiya ekranı ilə təchiz edilmişdir. Bundan başqa rəng sistemləri multisistemli qəbula və videogirişlər vasitəsilə 21 sistemlə uyğunlaşma imkanlarına malikdir. Tüneri 106 kanala avtomatik köklənə bilən və 100 kanallıq yaddaşa malikdir. CATV siqnallarının qəbulu mümkündür. Səsi A2/NICAM standartı üzrə stereodur. Bu model 5 rejimdə: Dolby Pro

Logic/Dance Club/Concert Hall/Stadium/Hyper Sound rejimlərində Dolby Prologic 3D Phonic fəza səslənmə sistemlərinə, 3 proqramlaşdırılmış səslənmə rejiminə, Hyper Bass aşağı tezliklərin yüksəldilməsi sistemində, 2 ikizolaqlı yan kolonkalarına (hərəsinin gücü 20Vt olmaqla), 3D sistemli qulaqlıqların qoşulması imkanlarına, 2 tünərli «təsvirdə təsvir» (PIP) funksiyasına, dayan/kadr funksiyasına, 64 səhifəlik yaddaşa malik rus/ingilis telekststinə, söndürmə taymerinə, təsvirin 3 proqramlaşdırılmış rejiminə (Bright/Soft/Standard), rəngin avtomatik köklənməsi funksiyasına –STATUS, ön paneldə: S-video giriş, AV giriş, qulaqlıq üçün girişə, arxa paneldə: 2S-video giriş, 3 AV-girişə, AV çıxışa malikdir. Göstərilən modeldə yeni sistem linzalarından istifadə olunur ki, bu da təsvir keyfiyyətinin yüksəlməsinə çox böyük təsir göstərir. Başqa modellərlə müqayisədə fokus yığma dəqiqliyi 20% artmış olur. NTSC siqnallarının qəbulu zamanı 800 xəttli üfüqi verilmənin (ötürülüşün) sayəsində təsvirin maksimal dəqiqliyi əldə olunur. Təsviri maksimal kontrastlıq xarakterizə edir geniş zolaqlanmış videosiqnalların elektron sxemi köməyi ilə baş verir. Bundan başqa elektron sxemləri aşağı səviyyəli parazit siqnalları və əlavə təhrifləri üstələyir və qara rəngin əsl qara rəng kimi əks olunmasına şərait yaradır. Yuxarıda göstərilən bütün funksiyalar birlikdə qeyri-adi yüksək təsvir və güclənmiş kontrastlıq effekti yaradır. Bu modeldə izləmə zamanı gözlər daha az yorulur, xüsusən də qaranlıq şəraitdə və yaxud yandan baxarkən. Yüksək keyfiyyətli videomaqnitofonla dəst şəkildə və ya yaxşı videoyazıdan istifadə edilərsə (Dolby Pro-Logic) bu televizor akustik imkanlarına görə ən aşağısı Ni-Fi mərkəzindən geri qalmır.

Tədqiq olunan JVC AV610 PRO modelinin hər kolonkası 2 dinamikdən ibarətdir: 1 – yüksək tezlikli ölçüsü 5 sm və 2 – aşağı tezlikli ölçüsü 16 sm olan 3D-Phonic sisteminə uyğun olaraq Dolby Surround səsini eşitmək üçün bütün

kolonkalar televizorun korpusunda yerləşdirilmişdir və bunun nəticəsində kənarında əlavə kolonka quraşdırmağa ehtiyac qalmır. Kanalların avtomatik köklənməsi yalnız bir düymənin basılması ilə həyata keçirilir. Televizorun bütün idarə edilməsi menyü vasitəsilə aparılır ki, bu da televizorun panelindən olduğu kimi məsafədən idarəetmə pultundan da aktivləşdirilə bilər. Televizorda bir narahatlıq rus dilində menyünün olmamasıdır.

III.2. RƏQƏMSAL TELEVİZORLARIN TƏHLÜKƏSİZLİK GÖSTƏRİCİLƏRİNİN EKSPERTİZASI

Televizorların istehlak mallarının təhlükəsizliyi bir çox göstəriciləri, o cümlədən mexaniki, elektrik, yanğın və s. göstəriciləri özündə birləşdirir.

İnsan sağlamlığı üçün televizorların təhlükəsizliyi olduqca vacibdir. İnsanın təmasda olduğu bütün məmulatlar onların sağlamlığına ziyan gətirməməlidir. Plastik kütlə məmulatları kimyəvi tərkibcə olduqca mürəkkəb birləşmələrdən ibarətdir. Nəzərə alsaq ki, televizorların əsas xammalı plastik kütlədən ibarətdir bu kütlə aqressiv mühitdə tərkibcə parçalanır, insan sağlamlığına ziyan gətirir.

Uşaqların təmasda olduğu televizorlar plastik kütlədən olduğu üçün onların təhlükəsizliyi olduqca böyük əhəmiyyət kəsb edir.

Elektrik enerjisi ilə işləyən elektrik məişət cihazlarının da, o cümlədən televizorların özünəməxsus təhlükəsizliyini həmişə nəzərdə saxlamaq lazımdır. Onların cərəyanı keçirməməsi, izolyasiyasının möhkəmliyi, insan sağlamlığı üçün təhlükə törətməməsi xüsusilə nəzərə alınmalıdır.

İstismar zamanı elektrik məişət mallarının insana zədə yetirməsi mümkündür. Ona görə bu məişət mallarını istismar edərkən elə etmək lazımdır ki, həmin mallar insan sağlamlığına, ətraf mühitə ziyan gətirməsin.

Elektrik məişət mallarının təhlükəsizliyindən biri də yanğın təhlükəsizliyidir ki, bu da televizorlarda belə hər an baş verə bilər. Bütün bu təhlükəsizlik xassələrini nəzərə alaraq bu nəticəyə gəldim ki, televizorlar da təhlükəli mallar qrupuna daxildir.

Yuxarıda göstərilən çeşidlərdən başqa televizorların növləri, rəngləri, Üi-Fi əməliyyat sistemləri və ekranlarının dioqanalları da standartlar da uyğun olmalıdır. Bu göstəricilər aşağıda verili:

1. Televizorların növü:

Edge LED (10)

LCD TV (2)

LED TV (105)

2. Televizorların rəngi:

Qara	Metal
Qara titan	Gümüşü
Qara boz	Titan
Qara gümüşü	Ağ
Boz	

3. Əməliyyat sistemi

Android TV (22)

Tizen (18)

WebOS (19)

4. Standart imkanları

3 D dəstəyi (27)

CL dəstəyi (31)

Ethernet (RJ- 45) (76)

Smart TV (87)

Wi-Fi (73)

5. HD dəstəyi

4 k UHD (3840 x 2160) (57)

Full HD (1920 x 1080) (62)

HD ready (1366 x 768) (15)

Ekran dioqanalı

79 dyum (200 sm)

49 dyum (124 sm)

78 dyum (198 sm)

48 dyum (122 sm)

75 dyum (191 sm)

47 dyum (119 sm)

65 dyum (165 sm)

43 dyum (109 sm)

60 dyum (152 sm)

40 dyum (102 sm)

58 dyum (147 sm)

32 dyum (81 sm)

55 dyum (140 sm)

24 dyum (61 sm)

50 dyum (127 sm)

20 dyum (51 sm)

Verilmiş göstəricilərdən belə nəticəyə gəlmək olmur ki, hansı dövlətdə və hansı şirkətdə istehsal olmasından asılı olmayaraq hər bir televizor istehsalında bu göstəricilərdən kənara çıxmaq yol verilməzdir.

III.3 TELEVİZORLARIN KEYFİYYƏTİNİN QORUNUB SAXLANMASINA KÖMƏK EDƏN AMİLLƏR VƏ ONLARIN EKSPERTİZASI

Bildiyimiz kimi, hər bir mal qrupunun keyfiyyətini formalaşdıran amillər var, birdə keyfiyyətinin qorunub saxlanmasına kömək edən amillər. Keyfiyyətinə təsir edən amillərə əsasən xammal və texnoloji proseslər aiddir. Televizorlar əmtəə istehsalının ən son nəaliyyəti hesab olunur və onun istehsalında xammalın böyük rolu var. Bu mal qrupunda əsas xammal plastik kütlədir ki, bu da televizorların çəkisinə, görkəminə çox böyük təsir edir. Nəzərə alsaq ki, televizor istehsalıyan məşqul olan ünlü firmalarda istehsal texnologiyası son nəaliyyət olan avadanlıqlardır və bunun əksidə ola bilməz. Bu ona gətirib çıxarır ki, televizorlarda xammal və texnoloji proseslər keyfiyyət göstəricilərinə uyğundur.

İndi isə televizorların keyfiyyətinin saxlanmasına kömək edən amilləri nəzərdən keçirək.

Bu amillər hansılardır:

- 1.Qablaşdırma
- 2.Markalanma
- 3.Daşınma
4. Saxlanma

Qablaşdırma- nəzərə alsaq ki, istehsal olunan bütün mallar bir dövlətdən digərlərinə gedir qablaşdırmaya ciddi nəzarət etmək lazımdır. Televizorlar qablaşdırılan zamanı karton qutu, polietilen, penoplasdan, dəmir lentlərdən istifadə edilir . Bu qablaşdırma elə aparılmalıdır ki, televizorlar onun içərisində tərpənməsin və mənzil başına salamat gəlib çatsın. Bütün bunlar

standarta uyğun aparılır və müəssisədə olan zaman bunların hamısını nəzərdən keçirmişəm, heç bir nöqsana rast gəlməmişəm.

Markalanma-markalanma əsasən qablaşdırmadan sonra aparılır və qablaşdırıcı material olan kartonun üzərinə istehsalçı dövlətin adı, malın artikulu, növü, ölçüsü, barkodu və malın zədələnməyə qarşı işarələri qoyulur. Düzgün olmayan marka həmin malın zədələnməsinə gətirib çıxara bilər.

Daşınma- bu zaman istehsalçı şirkət malın hansı dövlətə, hansı məsafəyə və hansı yolla getdiyini nəzərə almalıdır. Bildiyimiz kimi, hal- hazırda ən rahat və ən ucuz başa gələn yol dəniz yoludur, amma bu yolda nəmliyin olması televizorların keyfiyyətinə təsir edə bilər. Bunun üçün istehsalçı təşkilat xüsusi qablaşdırmadan istifadə etməlidir. Digər yollarla məsələn hava yolu, qara yolla daşınan mallarda qablaşdırma və konteynerlərə yerləşdirmə elə olmalıdır ki, mal sıx şəkildə otuzdurulsun.

Saxlanma- malı alan təşkilat malını düzgün yerləşdirməklə yanaşı həm də otağın şəraitini düzgün seçməlidir ki, malın keyfiyyətinə heç bir zərər gəlməsin. Televizorlar saxlandığı otağın şəraiti $20\pm 5^{\circ}\text{C}$, temperatur $65\pm 5^{\circ}\text{C}$ isə nisbi rütubət olmalıdır əks təqdirdə malın keyfiyyətinə təsir edə bilər. MG-şirkətində olan zaman bunların hamısını nəzərdən keçirərək belə bir nəticəyə gəldik ki hər bir göstərici standarta uyğundur.

NƏTİCƏ VƏ TƏKLİFLƏR

Müasir dövrdə elm və texnikanın sürətli inkişafı ilə əlaqədar olaraq televizorlarda məişətimizdə mühüm yer tutur. Onun kütləvi informasiya vasitələri içərisində geniş dinləyici və tamaşaçı auditoriyası olması hər birimizin vaxtımızın çox hissəsinin onun qarşısında keçirməyimizi nəzərə alsaq dediklərimizə sübut olar. Əhalinin çox hissəsi bütün siyasi və ictimai hadisələri, dünyada baş verən bütün hadisələri, məlumatları, yenilikləri məhz televizordan istifadə etməklə öyrənirlər.

Hal- hazırda elə bir ev, elə bir ictimai obyekt yoxdur ki, orada televizordan istifadə olunmasın. Bütün informasiya vasitələrinə nəzər salsaq televizorların həyatımızda nə qədər mühüm yer tutduğunu görərik. Televizorların insanların həyatında nə qədər böyük rol oynadığını, dünya görüşünün artmasında, maarifləndirilməsində əsas yer tutmasını nəzərə alsaq bu məişət elektron texnikasının istifadə həcminə görə əsas yer tutduğu məlum olar.

Bundan başqa gündən- günə elmi- texnikanın nailiyyətləri, nano texnologiyanın yaranması, hər bir yeni çeşidin əvvəlkindən üstün parametrlərə, göstəricilərə malik olması istehlakçıların yeni model televizorlara marağının artmasına səbəb olur.

Tarixdən məlum olur ki, ilk televizor 1925- ci ildə çox primitiv formada məhdud funksional imkana malik istehsal olunmuşdur. 1950- ci illərdə isə tranzistorlu televizorların ixtira olunması elm və texnikanın nailiyyətlərindən hesab olunur.

Lakin son dövrlər sərhədlərin açılması, internet sisteminin genişlənməsi, əhalinin daimi artan tələbatı qarşısında yeni model televizorların istehsal olunması zərurəti yaratmışdır.

Bu tələbat isə yüksək estetik, istehlak xassələrini cəmləşdirən, insan sağlamlığına az təsir edən, dizayn göstəricilərinə görə zövq oxşayan, az enerji sərf edən, yüngül, gərginlik dəyişmələrinə davamlı, səsi təmiz, təsviri parlaq, ekranın əksətdirmə göstəriciləri yüksək olan modellərdə cəmləşmişdir.

Mən, mövzumla əlaqədar olaraq Bakı şəhərində müxtəlif məişət- elektrik texnikasının satışı ilə məşğul olan “Sony”, “Samsung”, “Panasonic” adlı satış mağazalarında oldum və burada yüksək keyfiyyətə malik, dizayn cəhətcə gözəl görünüşlü televizorların istehlak xassələri, funksiyaları ilə tanış oldum.

Marketdə satılan məhsullar haqqında geniş məlumat verilir, onun zəmanət müddəti, iş prinsipi, tənzimlənməsi çox asan şəkildə başa salınır.

Mən, “Rəqəmsal televizorların gömrük ekspertizası” mövzusunda magistr dissertasiyası hazırladım və aşağıdakı nəticəni əldə etdim. Mənim dissertasiya işim III fəsildən ibarət oldu. I fəsildə - nəzəri hissədə televizorların inkişaf tarixi, müasir televizorların sisteminin təhlili, televizorların istehlak xassələrinin öyrənilməsinə həsr olundu. II fəsildə - tədqiqat hissəsində televizorların keyfiyyət parametrlərinin ekspertizası aparıldı, televizorların gömrük ekspertizasının metodları və növləri öyrənildi, televizorların gömrük identifikasiyası, eyni zamanda televizorların keyfiyyətinə verilən standart tələblər öyrənilmişdir.

III fəsildə - praktiki hissədə “Samsung Electronics” şirkətinə daxil olan televizorların keyfiyyətinin təhlili və ekspertizası aparılmış, televizorların keyfiyyətinin saxlanmasına təsir edən amillərin ekspertizası aparılmışdır.

Apardığıam müşahidələri və tədqiqatları nəzərə alaraq aşağıdakı təklifləri irəli sürürəm.

Bütün yuxarıdakı dediklərimizi nəzərə alıb, aşağıdakı təklifləri verə bilərik.

1.Hal-hazırda Azərbaycan Respublikası bütövlükdə rəqəmsal yayım sisteminə keçmişdir və bu üzdən də ucqar yerlərdə yerli televiziya kanallarının hamısı tutmur, yəqin ki, ötürücülər zəifdir. Təklif edərdim ki, bu gerilik aradan qaldırılsın.

2.Respublikamızda televiziya sistemlərinin quraşdırılması üçün mütəxəssis azdır, təklif edərdim ki, bakalavr pilləsini başa vuran tələbələri təkminləşməsi üçün analoji universitetlərə göndərsinlər.

3.Daxili bazara ayaq açmış keyfiyyətsiz televizorların özünə alıcı tapmaması üçün səriştəli ekspert qrupu hazırlansın.

4.Çiçəklənən və hər istiqamətdə inkişaf edən respublikamızda Azərbaycan brenti altında televizorların istehsalına başlanması məqsədəuyğundur.

5. Televizor bizi dünyaya çıxarır, bizi maarifləndirir, xarici dövlətlərin mədəniyyəti və filmləri ilə maraqlandırır, ona görə də bu mal qrupunun üzərində daim çalışmaq lazımdır.

İSTİFADƏ OLUNMUŞ ƏDƏBİYYAT SİYAHISI

1. Həsənov Ə.P. və başqaları. Mədəni-məişət təyinatlı malların ekspertizası. I hissə. Bakı-2014
2. Həsənov Ə.P. və başqaları. Qeyri-ərzaq mallarının ekspertizasının nəzəri əsasları. Bakı-2010.
3. T.R.Osmanov Qeyri-ərzaq mallarının əmtəəşünaslığı və ekspertizasının əsasları., Dərslik, 2014.
4. Додонкин Ю. В., Жебелева И.А. и др. Томожная экспертиза товаров. Москва 2003. «Академия».
5. Чечик А.М. Товароведение и экспертиза товаров культурно-бытового назначения. М., 2004 г.
6. С.Q.Nuriyev, A.Ş.Şəkərəliyev " Gömrük ekspertizası" Bakı 2003.
7. Həsənov Ə.P. və başqaları. "Qeyri-ərzaq mallarının ekspertizası" I hissə Dərslik. Bakı. 2006.
8. Həsənov Ə.P. və başqaları. "Qeyri-ərzaq mallarının ekspertizası" II hissə Dərslik. Bakı. 2006.
9. Nəsirov, V., Aslanlı, G. Elektrik. Ümumi fizika kursu: ali məktəb tələbələri üçün dərs vəsaiti. Bakı: Adiloğlu, 2002. 339 s.
10. Капица Г.П. Сергеева Г.В. «Товароведение непродовольственных товаров». Москва, 2000.
11. Azərbaycan Respublikası Gömrük məcəlləsi, 2011
12. Теплов В.И., Боряев В.Е. и др. «Коммерческое товароведение» Москва 2001.
13. Толкушкин А. Таможенное дело: Учебник для студ. высш.учеб.заведений / - Издательство: Высшее образование, 2009 г.
14. Гискин А.А., Коонов А.А. «Телевизоры зарубежных фирм.
15. Лебедев В.И., Козюренко Ю.И. Бытовая радиоэлектронная

- аппаратура. М., «Экономика» 1990 г.
16. Тюнина Н.А., Родина А.В. “Современные телевизоры. Устройство, ремонт и сервисные регулировки” / Издательство: СОЛОН-Пресс, 2005 г.
  17. Чечеткина Н.М., Путилина Т.И. “Экспертиза товаров” М.; 2000
  18. Остановский Т.М. Товароведение культоваров. М, Экономика. 1999
  19. Лифиц И.М. «Основы стандартизации, метрологии и управления качеством» Москва, Экономика 2004.
  20. <https://yolla.az/bloq/lcd-led-plazma-televizorlar-arasında-fərq-nedir>
  21. <https://max.az/televizorlar-ve-audio-video/televizorlar/televizor-novu-led-tv>.
  22. <http://news.milli.az/hitech/58521.html>

REFERAT

Mövzunun aktuallığı – Əgər söhbət televizorlardan gedirsə, deməli bu aktual bir mövzudur. Hətta uşaqlar belə televizorsuz qala bilmir. İstehlakçılar evdə olan televizorları özlərinə o qədər doğma hiss edir ki, hətta onu özlərinə doğma sayırlar. Bu mövzunun işləməklə günü- gündən yeniləşən televizorların çeşidi bizim məişətimizə necə daxil olduğunu öyrəndim və bəzi məsələləri araşdırdım.

Məqsəd və vəzifələri – Televizor istehlakçılarının qarşısında bir məqsəd var- **istehsal**. Amma bu istehsal olunmuş mallar satılacaqmı? Bu sual onların həmişə qarşısında olduğu üçü durmadan çeşid, model artımını işləyib hazırlamaqla öz vəzifələrini yerinə yetirirlər. Bu işdə onların əsas məqsədi çox funksiyalı, estetik gözəl, qiyməti qənaətbəxş olan televizorlar istehsal edib satırlar. Demək olar ki, bu fəzifə dünyanın ünlü şirkətlərinin üzərində böyük yüküdür. SONİ, PANASONİ, TOSHİBA, SAMSUNG, LG və s şirkətlər artıq öz sözlərini demiş şirkətlərdir.

Tədqiqat obyektı – bizim əsas tədqiqat obyektimiz televizordur. Biz işimizdə televizorların çeşidindən, təsnifatından, xassələrindən, parametrlərindən söz açacağıq.

Elmi yenilik – yenilikdən söz açanda bəlkə də ən çox yenilənən mallardan biri də televizorlardı. Alimlərimiz televizorların funksiyalarını artırmaqla onların satışının artmasına gətirib çıxarırlar. Amma bu funksiyaları artırmaq asandırmı? Yəqin ki xeyir! Ona görə də elmi yeniliyi yalnız elm adamları işləyib hazırlayırlar, necə ki, rəqəmsal yayım sistemi.